JUSTIITSMINISTEERIUM
TÖÖSTUSOMANDI
APELLATSIOONIKOMISJON

OTSUS nr 1706-o

Tallinnas 29. märtsil 2018

Tööstusomandi apellatsioonikomisjon, koosseisus Margus Tähepõld (eesistuja), Tanel Kalmet ja Sulev Sulsenberg, vaatas kirjalikus menetluses läbi välismaise juriidilise isiku Canon Kabushiki Kaisha (esindaja volikirja alusel patendivolinik Tõnu Nelsas) kaebuse Patendiameti 11.07.2016 otsuse tühistamiseks seoses Euroopa patendi nr EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õiguste taastamata jätmisega.

Asjaolud ja menetluse käik

1) 08.03.2017 esitas Canon Kabushiki Kaisha, 30-1, Shimomaruko 3-chome, Ohta-ku, Tokyo 146-8501, Jaapan (edaspidi ka kaebaja) tööstusomandi apellatsioonikomisjonile (edaspidi ka komisjon) Patendiameti 11.07.2016 otsuse tühistamiseks seoses Euroopa patendi nr EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õiguste taastamata jätmisega.

Kaebus võeti menetlusse 21.03.2017 nr 1706 all ja eelmenetlejaks määrati Margus Tähepõld.

Canon Kabushiki Kaisha esitas 22.12.2004 taotluse Euroopa Patendiametile (edaspidi EPO) leiutisele pealkirjaga „Vedelikumahuti ja vedelikuvarustussüsteem“ patendi saamiseks (edaspidi patent).

Pärast ekspertiisi läbimist teavitas EPO taotlejat oma otsusest patent välja anda ja vastav teade publitseerida 11.06.2014 (lisa 1 – siin ja edaspidi on viidatud kaebuse lisadele). Nimetatud kuupäevast kolme kuu jooksul pidi patendiomanik esitama Eesti Patendiametile (edaspidi Patendiamet) antud patendikirjelduse eestikeelse tõlke ja tasuma riigilõivu selle avaldamise eest, vastavalt Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni kohaldamise seaduse (EPVKKS) § 7 lg-le 1. Seega oli Eestis tõlke esitamise ja riigilõivu tasumise tähtajaks 11.09.2014.

Kaebaja andis oma Saksamaal asuva esindaja TBK patendibüroo kaudu 09.07.2014 AAA Patendibüroo OÜ-le (edaspidi AAA) instruktsiooni jõustada patent Eestis (lisa 2). AAA sisestas vastava patendi andmed ning TBK instruktsiooni oma spetsiaalsesse patentide ja tähtaegade haldamise andmebaasi. AAA esitas kaebaja nimel Patendiametile 03.09.2014 veebiportaali online.epa.ee kaudu patendikirjelduse tõlke avaldamise sooviavalduse, tõlke ning riigilõivu tasumise andmed (lisa 3) ning raporteeris TBK-le teostatud toimingutest 04.09.2014 (lisa 4). Patendiamet registreeris patendi registris (lisa 5) ja avaldas Patendilehes nr 6/2014, lk 44 teate patendile Eestis õiguskaitse andmise kohta 15.12.2014 (lisa 6).

Täiendavalt patendi väljaandmisele ning selle eestikeelse tõlke avalikustamisele lasub patendiomanikul ka iga-aastane patendi kehtivuslõivude tasumise kohustus (PatS § 37 ja § 42). Vastav kohustus tekib juba Euroopa patenditaotluse menetluses alates taotluse kolmandast menetlusaastast. Euroopa patenditaotluse menetluse faasis tasutakse kehtivuslõivud otse EPO-le.

Pärast Euroopa patendi väljaandmist (antud juhul 11.06.2014; vt lisa 1) toimub muutus kehtivuslõivude tasumise korras ning Euroopa patendi väljaandmisele järgnevad kehtivuslõivud tuleb tasuda otse nende riikide patendiametitele, kus vastav Euroopa patent on jõustunud ja kus seda soovitakse jõus hoida. Eesti osas tuleneb see EPVKKS § 10 lg-st 1 ja 2.

Eestis tuleneb patendi kehtivuslõivude tasumise tähtaja arvestamise üldine kord patendiseaduse (PatS) § 37 lg-st 2, mille järgi loetakse kehtivusaasta alguskuupäevaks patenditaotluse esitamise kuupäev. PatS

§ 42 lg 1 teise lause järgi loetakse tasumistähtpäevaks selle kalendrikuu viimane päev, millal kehtivusaasta algab. Sarnane on kehtivuslõivude tasumise kord ka Eestis jõustatud Euroopa patentide puhul. EPVKKS § 10 lg 3 järgi loetakse tasumistähtpäevaks selle kalendrikuu viimane päev, millal kehtivusaasta algab. Kehtivusaasta alguskuupäevaks loetakse Euroopa patenditaotluse esitamise kuupäev. Kuna vaidlusaluse patendi Euroopa patenditaotlus esitati 22.12.2004 ja selle jõushoidmise 10. kehtivusaasta lõiv oli tasutud EPO-le 02.01.2014, siis tuli vaidlusaluse patendi jõushoidmise 11. kehtivusaasta lõiv tasuda Patendiametile 31.12.2014 või lisalõivu tasudes hiljemalt 30.06.2015 (PatS § 42 lg 1 ja lg 3 esimene lause, EPVKKS § 10 lg 3 ja lg 4).

TBK poolt AAA-le 09.07.2014 esitatud patendi jõustamise instruktsioonis märkis TBK lisaks järgmist (vt lisa 2): “pay the next annuity fee due in the countries for the first time after grant, and make a record in your system that we will not approach you and are not your future contact for any further annuity payments” (tõlkes „makske väljaandmisele järgnev nõutav kehtivuslõiv riikides ja tehke oma süsteemis märge, et meie ei võta teiega ühendust ja ei ole teie edasiseks kontaktiks tulevaste kehtivuslõivude osas“).

AAA ei ole samas vastutanud kaebaja patentide kehtivuslõivude tavapärase tasumise eest, millest annab tunnistust ka antud patendiga hiljem 09.07.2015 saabunud TBK patendibüroo teade, et TBK ega AAA ei ole vastutavad edasiste lõivude tasumise eest (lisa 7).

23.02.2016 sai AAA kirja kaebaja Saksa esindajalt TBK, milles selgus, et kaebaja vaadeldava patendi edasise jõushoidmist koordineeriv firma on kaebajale teatanud, et neil polnud võimalik maksta patendi 12. kehtivusaasta lõivu Eestis, kuna varasem 11. kehtivusaasta lõiv on tasumata (lisa 8).

Eeltoodud teate alusel kontrollis AAA uuesti antud patendi andmeid, oma toimikut ning andmebaasi kirjeid ning ilmnes, et TBK 09.07.2014 tellimuskirjas antud instruktsiooni alusel on toimunud inimlik eksitus andmebaasi andmete ning kehtivuslõivude tasumise juhiste sisestamisel. Nimelt, andmebaasi sisestati, et AAA ei vastuta kehtivuslõivude tasumise eest, kuigi oleks tulnud sisestada instruktsioon, et tasuda tuleb jõustamisele järgnev 11. kehtivusaasta lõiv ning tulevaste kehtivuslõivudega enam mitte tegeleda. See eksimus tõi kaasa olukorra, et kehtivuslõivude tasumise eest vastutav patendivolinik, kontrollides tähtaegasid ja juhiseid, sai arvutisüsteemist eksliku instruktsiooni, et AAA ei vastuta antud patendi kehtivuslõivu tasumise eest. Selline andmebaasi sisestatud juhis ei ole samas erakordne ega üllatav sest, et üldjuhul AAA kaebaja kehtivuslõive ei tasu ja statistika näitab, et vaid väheste (u 15%) AAA poolt jõustatud Euroopa patentide puhul vastutab AAA kehtivuslõivude tasumise jälgimise eest.

22.04.2016 esitas AAA Patendiametile avalduse patendi taastamiseks Eestis (lisa 9). AAA märkis avalduses, et inimliku eksituse tõttu jäi AAA poolt andmebaasi TBK antud instruktsioon sisestamata, et erandlikult tuleb AAA-l seekord ühekordselt patendiametile tasuda ka kaebaja patendi esimene jõustamise järgne siseriiklik kehtivuslõiv (11. kehtivusaasta lõivu tasumine). AAA selgitas, et patendi eest 11. kehtivusaasta lõivu tasumata jätmise näol oli tegemist üksiku isoleeritud veaga üldiselt toimivas ja topeltkontrolli ette nägevas AAA patentide haldamise süsteemis. Kuna vastavalt EPO Apellatsioonikomisjoni praktikale tuleks sellises olukorras (üksik isoleeritud viga) mööda lastud tähtaeg taastada, siis palus kaebaja õiguste taastamise avalduse rahuldada. Patendiomanik tasus ka 12. kehtivusaasta lõivu.

13.05.2016 saatis Patendiamet AAA taotlusele vastuseks teate (lisa 10), milles leidis, et tegemist ei ole vääramata jõu ega muu patendiomanikust või esindajast sõltumatu takistusega.

20.06.2016 esitas AAA Patendiametile täiendavad selgitused, milles juhtis mh tähelepanu, et tulenevalt patendiõiguses kehtivatest rahvusvahelistest põhimõtetest ja Patendiõiguse lepingu (PLT) artikli 12 lg 1 p iv järgi kuulub patendi kehtivus taastamisele, kui tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust (või vastavalt lepinguosalise määratule ei olnud viivitus tahtlik). Mh tähendab see, et tähtaeg taastatakse, kui tegemist on üksiku isoleeritud veaga (lisa 11).

11.07.2016 tegi Patendiamet otsuse mitte taastada patendi kehtivust Eestis (lisa 12). AAA sai nimetatud otsuse kätte 12.07.2016. Otsuse vaidlustusmärke kohaselt kuulus Patendiameti otsus vaidlustamisele Tallinna Halduskohtus.

Kaebaja esitas 10.08.2016 tulenevalt varasemast kohtupraktikast, täpsemalt seoses komisjoni kaebuse nr 1384 menetlemisest keeldumisele järgnenud Harju Maakohtu 01.06.2012 määruse nr 2-12-8402 alusel,

avalduse Patendiameti otsuse tühistamiseks Harju Maakohtule (tsiviilasi 2-16-12145). Harju Maakohus ei võtnud avaldust 09.09.2016 määrusega (lisa 13) menetlusse, põhjendades menetlusse võtmisest keeldumist seisukohaga, et Patendiameti otsuse vaidlustamine kuulub analoogia alusel komisjoni pädevusse.

Kaebaja esitas seejärel 10.09.2016 kaebuse komisjoni, kuid komisjon keeldus 23.09.2016 esimehe ainuisikulise otsusega nr 1684-o (lisa 14) kaebust pädevuse puudumise tõttu menetlusse võtmast, leides, et kaebus kuulub üldkohtu ehk Harju Maakohtu pädevusse.

Kaebaja vaidlustas Harju Maakohtu 09.09.2016 määruse Tallinna Ringkonnakohtus, kes jättis maakohtu määruse jõusse, kuid muutis oma 25.10.2016 määrusega (lisa 15) selle põhjendusi leides, et vaidluse lahendamiseks pädev kohus on Tallinna Halduskohus.

Kaebaja esitas Tallinna Ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse Riigikohtule, kes oma 22.02.2017 määrusega (lisa 16) leidis, et varasemate kohtumääruste resolutsioonid (avaldust mitte menetleda) on olnud õiged, kuid omakorda muutis Tallinna Ringkonnakohtu määruse põhjendusi leides, et antud juhul on vaidlust pädev lahendama komisjon.

11.07.2016 Patendiameti otsuse järgi on patendi kehtivuse taastamise taotluse rahuldamata jätmine vaidlustatav Tallinna Halduskohtus. Varasema komisjoni ja kohtupraktika kohaselt on Harju Maakohus olnud pädev samasisulisi vaidlusi lahendama. Harju Maakohus keeldus antud juhul avaldust menetlemast leides, et pädev on komisjon. Komisjon keeldus samuti tähtaegselt esitatud kaebust menetlemast leides, et pädev on maakohus. Tallinna Ringkonnakohus leidis, et pädev on Tallinna Halduskohus. Lõplikult, tulenevalt Riigikohtu 22.02.2017 määrusest ning kohtu poolt antud tõlgendusest, on vastava Patendiameti otsust puudutava kaebuse läbivaatamise pädevus komisjonil.

Seega kaebajal puudus võimalus taolises pädevuskonfliktis esitada nõuetekohast kaebust komisjonile seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Õigemini, kaebaja esitas vastava kaebuse, kuid komisjon jättis selle menetlusse võtmata. Patendiamet eksitas kaebajat kaebekorraga, kuid ka kohtud ning komisjon olid erinevatel vastandlikel seisukohtadel Patendiameti otsuse vaidlustamiseks pädeva organi määraltemisel.

PatS-ist ega tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadusest (TÕAS) ei tulene selgelt, kas ja kuidas patendiomanik saab vaidlustada Patendiameti otsustust jätta patendi kehtivus taastamata juhul, kui patendiomanik on hilinenud riigilõivu tasumisega. Vaidlust ei ole olnud selles, et see otsus peab olema vaidlustatav.

Üldjuhul lahendab halduskohus kaebusi, mis on esitatud avalik-õiguslikus suhtes tekkinud vaidluste lahendamiseks. Halduskohtumenetluse seadustiku § 6 lg 1 järgi loetakse halduskohtumenetluses haldusaktiks akti haldusmenetluse seaduse (HMS) § 51 tähenduses. Samas sätestab HMS § 2 lg 2, et tööstusomandi esemele õiguskaitse andmise menetlus, […] ei ole haldusmenetlus käesoleva seaduse tähenduses. Eeltoodust lähtuvalt ei ole tööstusomandile õiguskaitse andmise menetlust laiemas mõttes peetud seadusandja tahte kohaselt haldusmenetluseks.

Kaebaja leidis, et täpsemate menetluslike normide puudumisel on tal õigus vaidlustada Patendiameti otsus üldkohtule esitatavas avalduses. PatS § 55 lg 1 sätestab üldnormina, et patendivaidlusi arutatakse komisjonis või kohtus. Kuna komisjonil puudub selge pädevusnorm, siis leidis kaebaja, et vaidluse lahendamiseks on pädev kohus. Vastavalt PatS § 55 lõikele 3 arutab kohus patendivaidlusi tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, arvestades PatS-ga kehtestatud erisusi. PatS § 55 lg 2 sisaldab eraldi loetelu nendest kaebustest ja hagidest, millised alluvad Harju Maakohtule. Kuigi antud loetelus ei ole märgitud kaebusi Patendiameti registritoimingutele või sellekohastele teadetele ja otsustele, võis kaebaja hinnangul Harju Maakohus olla pädev antud vaidlust lahendama PatS § 55 lõikest 1 tuleneva volituse alusel. TsMS § 475 lg 1 p 17 kohaselt vaatab kohus läbi muid seaduses hagita asjana sätestatud tsiviilasju. Samuti sätestab TsMS § 475 lg 2, et kohus vaatab hagita menetluses läbi ka teisi asju, mis seadusega on antud kohtu pädevusse ja mida ei saa läbi vaadata hagimenetluses.

Alles Riigikohtu määrusega leidis lõpliku lahenduse antud pädevusvaidlus. Riigikohus leidis, et Patendiameti otsust saab vaidlustada tööstusomandi apellatsioonikomisjonis ning seejärel vajadusel komisjoni otsust maakohtus (otsuse p 12).

Riigikohus leidis, et ei ole põhjust, miks ei või avaldajat, kes taotleb patendi kehtivuse taastamist, lugeda võrdseks taotlejaga, kes on esitanud taotluse tööstusomandi esemele õiguskaitse saamiseks ja kes saab vaidlustada Patendiameti otsust komisjonis. Seadusandja eesmärke ja PatS-i üldist süsteemi silmas pidades on võimalik PatS § 30 lg–t 1 tõlgendada nii, et Patendiameti otsusega mittenõustumisel tuleb komisjonile kaebus esitada ka isikul, kes esitas PatS § 42 lg 11 järgi taotluse patendi kehtivuse taastamiseks. Komisjoni otsusega mittenõustumisel saab selle vaidlustada maakohtus (PatS § 52 lg 2) [otsuse p 18].

Riigikohus on 01.03.2017 lahendis (Eerik-Niiles Krossi vs AS Äripäev, kohtuasi 3-2-1-171-16) leidnud, et segadus vaidlustamiskorras on tähtaja ennistamiseks mõjuv põhjus.

Lähtudes eeltoodust ning juhindudes TÕAS § 43 lg-st 2 palub kaebaja ennistada tähtaja kaebuse esitamiseks Patendiameti 11.07.2016 otsusele jätta taastamata Euroopa Patendi EP2272676 õigused Eestis.

Canon esitas 22.12.2004 taotluse EPO-le leiutisele pealkirjaga „Vedelikumahuti ja vedelikuvarustussüsteem“ patendi saamiseks. Kuna vaidlusaluse patendi näol on tegemist Euroopa patendil põhineva registreeringuga, siis tuleb patendi taastamisega seotud küsimustele hinnangu andmisel lähtuda järgmistest allikatest:

1) Euroopa patentide väljaandmise konventsioon (Euroopa patendikonventsioon); Euroopa patendikonventsiooni muutmise akt; Euroopa Patendikonventsiooni 2000. a rakendusmäärus;
2) Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni kohaldamise seadus;
3) (PLT); PLT rakenduseeskirjad;[1]
4) PatS.

PatS § 4 sätestab, et kui käesolev seadus (PatS) on vastuolus välislepinguga, kohaldatakse välislepingu sätteid. PS § 123 järgi, kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid. See tähendab, et välislepingud on siseriiklike seaduste suhtes ülimuslikud. Sättega nähakse ette käitumisjuhis juhuks, kui välisleping on vastuolus sama küsimust reguleeriva Eesti õigusaktiga, kohustades sel juhul juhinduma välislepingust.

WIPO koduleheküljе andmetel on ka Patendiamet õiguste taastamise küsimuses PatS-i tõlgendanud selliselt, et välislepingud on siseriikliku õiguse suhte ülimusliku tähendusega. Nii on Patendiamet kinnitanud WIPO-le ja WIPO liikmesriikidele, et näiteks PCT-s prioriteediõiguse taastamisel on kohaldatavaks kriteeriumiks *due care* ehk piisav hoolikus[2], mitte aga PatS § 42 lg 11 regulatsioon. Seega tuleneb nii PS §-st 123, PatS §-st 4 kui ka Patendiameti praktikast, et siseriikliku õiguse ja välislepingu vastuolu korral tuleb lähtuda välislepingust.

Eelnev on oluline, kuna PatS § 42 lg 11, mis reguleerib patendi kehtivuse taastamise aluseid, ja PLT art 12 lg 1, mis samuti sätestab patendi taastamise kriteeriumid, on vastuolus.

PatS § 42 lg 11 järgi saab patendiomanik taotleda patendi taastamist, kui kehtivusaasta riigilõiv jäi tasumata vääramatu jõu või patenditaotlejast, patendiomanikust, täiendava kaitse omanikust või nende esindajast sõltumatu muu takistuse tõttu.

PLT art 12 lg 1 p (iv) järgi taastab asutus tähtaja, kui tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust (või vastavalt lepinguosalise määratule ei olnud viivitus tahtlik).[3]

Seega tuleb patendiõiguste teostamisega seotud tähtaegade taastamise menetluses (sh patendi kehtivuse taastamise aluste hindamisel) võtta aluseks PLT art 12 lg 1 p (iv) (PS § 123, PatS § 4, PLT art 12). Teisisõnu,

---

[1] PLT näol on tegemist rahvusvahelise lepinguga patendiõiguse ühtlustamiseks lepingu osaks olevates riikides, jõustus Eesti suhtes 28.04.2005. Vt ka ratifitseerimisseaduse eelnõu seletuskirja http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/84dd5554-65c6-3b7c-a942-94e8b15a2765/Patendi%C3%B5iguse%20lepingu%20ratifitseerimise%20seadus/ (algtekst).

[2] Vt http://www.wipo.int/pct/en/texts/restoration.html

[3] PLT art 12 lg 1 p (iv) inglise keeles: *the Office shall reinstate the rights of the applicant or owner with respect to the application or patent concerned, if the Office finds that the failure to comply with the time limit occurred in spite of due care required by the circumstances having been taken or, at the option of the Contracting Party, that any delay was unintentional.*

kuna Eesti Vabariik on võtnud PLT-ga endale kohustuse järgida PLT-s kokku lepitud reegleid ja põhimõtteid, tuleb patendi kehtivuse taastamise menetluses lähtuda PLT art-st 12. PatS § 42 lg 11, mis on PLT art-ga 12 vastuolus, ei kohaldu.

Patendiamet on kaebaja patendi taastamise taotluse lahendamisel jätnud eelnevalt märgitu täielikult arvesse võtmata ja analüüsimata. Selliselt on Patendiamet kohaldanud ebaõigesti seadust, mis on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise.

Nagu märgitud, tuleb PLT art 12 lg 1 p (iv) järgi tähtaeg taastada, kui tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust (või vastavalt lepinguosalise määratule ei olnud viivitus tahtlik).[4] Ka PLT kommentaarides märgitakse, et lepingu art 12 järgi kuulub tähtaeg taastamisele, kui asjaolusid arvestades rakendati piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*). Samuti märgitakse kommentaaris, et PLT osalisriik võib tähtaja taastamise aluseid (veelgi) lõdvendada, nähes siseriiklikult ette, et tähtaeg taastatakse kõigil juhtumitel, mil tähtaja rikkumine ei olnud tahtlik. Seega tuleneb PLT artiklist 12, et tähtaeg kuulub taastamisele igakordselt, kui asjaolusid arvestades tähtaja järgimiseks rakendatud piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*), kuid tähtaeg on möödunud vaatamata sellele. Lepingu osalisriik võib tähtaja taastamist lubada aga ka lõdvendatud kriteeriumitel, s.o igakordselt, kui tähtaja möödalaskmine ei ole olnud tahtlik.

Kuna Eesti seadusandja ei ole kasutanud võimalust taastada tähtaeg ka nn lõdvendatud kriteeriumitel (tähtaja taastamine mittetahtliku rikkumise korral), siis tuleb tähtaja taastamisel lähtuda piisava (mõistliku) hoolikuse kriteeriumist (PLT art 12 lg 1 p (iv); PatS § 4; PS § 123).

Sarnase tähtaja taastamise kriteeriumi näeb ette ka Euroopa patendikonventsiooni art 122, mille järgi Euroopa patendi taotleja või omaniku õigused taastatakse, kui taotleja või omanik ei olnud võimeline järgima oma tegevuses tähtaegu vaatamata sellele, et ta on üles näidanud nõuetekohast hoolsust. Seega sätestab Euroopa patendikonventsioon PLT-ga samasisulise kriteeriumi tähtaja taastamisele – mõlemad näevad ette, et tähtaeg taastatakse, kui taotleja või patendiomanik on tähtaja järgimiseks rakendanud piisavat (mõistlikku) hoolikust. Õiguskirjanduses märgitakse, et Euroopa patendikonventsiooni art 122 ja PLT art 12 lg 1 p (iv) kriteeriumid õiguse (tähtaja) taastamise alustest langevad kokku.[5] Ühtlasi tähendab see, et PLT art 12 lg 1 p (iv) sisustamisel saab analoogia korras lähtuda ka Euroopa patendikonventsiooni art 122 järgsest kohtupraktikast.

EPO Apellatsioonikomisjoni praktika järgi on tähtaja taastamise (õiguse taastamise) võimalus nähtud ette selleks, et üksikud ja erandlikud vead (isoleeritud vead) muidu normaalselt ja rahuldavalt töötavas süsteemis ei viiks õiguste kaotamiseni. Keskne kriteerium, mille järgi tehakse kindlaks mõistliku ja nõuetekohase hoolsuse rakendamine tähtaegade järgmisel, on küsimus sellest, kas süsteem, mida patenditähtaegade monitoorimiseks rakendatakse, on rahuldav. Seejuures hinnatakse üldise hoolsusnõude järgimist konkreetse juhtumi asjaolude kontekstis.

EPO praktikas on välja kujunenud, et üksikut viga (nt tähtaja kalendrisse märkimata jätmine), mis tekib muidu rahuldavas tähtaegade järelevalve süsteemis, ei loeta nõutava hoolsuse puudumiseks, mistõttu kuulub sellisel juhul minetatud tähtaeg taastamisele (vt T 0093/00 - 3.2.3 EPO Apellatsioonikomisjoni 21.07.2000 otsus[6]). Tegemist on aastate jooksul välja kujunenud pikaajalise kohtupraktikaga (vt nt J 0004/07; T 1024/02, T 165/04, T 221/04)[7].

---

[4] PLT art 12 lg 1 p (iv) inglise keeles: *the Office shall reinstate the rights of the applicant or owner with respect to the application or patent concerned, if the Office finds that the failure to comply with the time limit occurred in spite of due care required by the circumstances having been taken or, at the option of the Contracting Party, that any delay was unintentional.*

[5] Schäfers/Benkard, Europäisches Patentübereinkommen, 2. Auflage 2012, art 122, Rn 7, Rn 40.

[6] Arvutivõrgus: https://www.epo.org/law-practice/case-law-appeals/pdf/t000093eu1.pdf

[7] Kõik lahendid kättesaadavad www.epo.org. Vt täiendavate kohtupraktika viidete kohta *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office, 7th edition 2013, lk 553 jj. Kättesaadav: http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/4CCF968D57494023C1257C1C004F992C/$File/case_law_of_the_boards_of_appeal_2013_en.pdf*

Eelnevast tuleneb ühtlasi, et EPO Apellatsioonikomisjoni praktika järgi on üksik inimlik viga aktsepteeritav põhjus menetluse taastamiseks. EPO Apellatsioonikomisjoni otsuses T 0942/12 -3.3.03 on Apellatsioonikomisjon leidnud, et isoleeritud eksimus andmete sisestamisel on vabandatav eeldusel, et kõik osapooled on tegutsenud heas usus. Sellisel juhul ei ole tegemist jämeda hooletusega (*gross negligence*), mis välistaks tähtaegade (õiguse) taastamise (T 0942/12 -3.3.03 p 4; vt lisa 17).

8.03.2013 otsuse T 0744/11 – 3.2.01 punktis 1.3.1 (lisa 18) on EPO Apellatsioonikomisjon leidnud, et menetluse taastamine on lubatud olukorras, kus tähtaja järgimata jätmine on põhjustatud mitte ebapiisavast hoolsusest, vaid pigem esindaja inimlikust veast, mida on võimalik mõista.

Ka Euroopa patendikonventsiooni puudutavas õiguskirjanduses märgitakse, et tähtaja möödalaskmine on vabandatav ja tähtaeg (endine olukord) kuulub taastamisele, kui tegemist on ühekordse isoleeritud veaga üldiselt hästi töötavas tähtaegade monitoorimise süsteemis.[8] Seega nii väljakujunenud kohtupraktikas kui ka õiguskirjanduses ollakse üksmeelel, et nõuetekohase hoolsuse kriteerium loetakse täidetuks ja tähtaeg (endine olukord) kuulub taastamisele, kui tegemist on ühekordse isoleeritud veaga üldiselt hästi töötavas süsteemis.

Võrdlusena võib välja tuua, et ka Saksa patendiseaduse (PatG) § 123 järgi kuulub tähtaeg taastamisele, kui tähtaja möödalaskmine ei ole asjaoludest tulenevalt olnud tahtlik ja tähtaja järgimiseks on üles näidatud tavapärast hoolt (s.o süü puudub). Õiguskirjanduses märgitakse, et PatG § 123 järgsed tähtaja taastamise kriteeriumid langevad kokku Euroopa patendikonventsiooni art 122 kriteeriumitega.[9] Saksamaa Ülemkohtu praktika ja õiguskirjanduse järgi tuleb tähtaja taastamisel hinnata, kas tähtaja järgimisel on järgitud käibes tavapärast hoolt.[10] Kui tähtaegade järgimiseks on loodud mõistlik kalendri- ja kontrollisüsteem, saab lugeda üldise hoolsuskohustuse täidetuks.[11] Ka Saksa õiguskirjanduses ja Saksamaa Kõrgema Patendikohtu praktikas märgitakse, et olukorras, kus patendibüroos on olemas töötav süsteem ja väljaõpetatud personal, on ühekordne eksimus vabandatav ja sellisel juhul kuulub tähtaeg taastamisele.[12]

Kokkuvõtvalt tuleneb eelnevast, et rahvusvaheliselt tunnustatud ja väljakujunenud patendiõiguse põhimõtete järgi kuulub mööda lastud tähtaeg taastamisele, kui tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*) või kui tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud juhtumiga üldiselt töötavas süsteemis. Ühekordne inimlik viga muidu korrektselt töötavas süsteemis on mõistetav ja vabandatav.

Patendiamet on jätnud sellised asjaolud arvesse võtmata, kohaldades ebaõigesti tähtaja taastamise regulatsiooni. Selline Patendiameti minetus on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise ja tähtaja (õiguse) taastamata jätmise.

Kaebaja andis Saksa TBK patendibüroole instruktsioonid korraldada 11. kehtivusaasta lõivu tasumine paralleelselt Euroopa patendi jõustamisega Eestis. TBK pöördus patendi Eestis jõustamiseks AAA poole, kes sai instruktsioonid kätte ja tegi vajalikud jõustamistoimingud 11.09.2014.

Samas tellimuskirjas, milles anti instruktsioon jõustada patent Eestis, märkis TBK ka järgmist (tsitaat TBK 09.07.2014 tellimiskirjast): "*pay the next annuity fee due in the countries for the first time after grant, and make a record in your system that we will not approach you and are not your future contact for any further annuity payments." (tõlkes „makske väljaandmisele järgnev nõutav kehtivuslõiv riikides ja tehke oma süsteemis märge, et meie ei võta teiega ühendust ja ei ole teie edasiseks kontaktiks tulevaste kehtivuslõivude osas").* Seega oli kaebajal tahe maksta Eestis patendi 11. kehtivusaasta lõiv ja ta oli teinud vajalikud korraldused selle teostamiseks ning edastanud instruktsiooni selle toimingu teostamiseks oma Saksa esindaja kaudu.

---

[8] Schäfers/Benkard, Europäisches Patentübereinkommen, 2. Auflage 2012, art 122, Rn 45.
[9] Vt ka Schäfers/Bendkard, PatG, 11. Auflage, § 123, Rn 11, Rn 16.
[10] ***BGH*** vom 17.8.2011 – I ZB 21/11 – Rdn. 12 – ***NJW-RR 2012*** ,122; Vt ka Schäfers/Bendkard, PatG, 11. Auflage, § 123, Rn 15.
[11] Vt ka Schäfers/Bendkard, PatG, 11. Auflage, § 123, Rn 24a - 24c; Samuti Saksamaa Ülemkohtu otsus 12.11.2013 – II ZB 17/12***;*** 8.2.2010 – **II ZB 10/09*.***
[12] Vt ka Schäfers/Bendkard, PatG, 11. Auflage, § 123, Rn 24g; BPatG, Beschluss vom 19.10.2006 - 10 W (pat) 12/05.

AAA kasutab tähtaegade monitoorimiseks ja instruktsioonidest kinnipidamiseks spetsiaalset arvutiprogrammi (infosüsteem „Volinik“, mille osaks on ka patentide registripidaja töökoht „Leidur“, lisa 19). AAA töötaja R. P. poolt tehti TBK-lt saadud instruktsiooni kohta arvutiprogrammi ka vastav kanne (lisa 20). Selleks sisestati programmi Euroopa patendi andmed ja Eestis jõustamise tähtaja meeldetuletus ning samuti kanti andmebaasi info EPO-le varem tasutud kehtivuslõivude kuupäevade kohta, mis tagab andmebaasis järgmise kehtivusaasta meeldetuletuse kuvamise.

Andmebaas on üles ehitatud viisil, et kehtivuslõivude kohta eraldi meeldetuletust ja tähtaega käsitsi sisestada ole vaja, kehtivuslõivude tasumise tähtaegade arvestus ja teavitus on eelprogrammeeritud ning automaatne. Nii märgitigi patendi E009705 (EP2272676) jõustamise instruktsioonide saamisel andmete sisestamisel jõushoidmise andmete leheküljele, et 31.12.2006 kuni 31.12.2013 jõushoidmise lõivud tasuti EPO-le (lahter „Arve nr“, märge EPO). Tulevaste lõivude osas märgiti põhiandmete lehele „meie ei vastuta kehtivuse eest“. Juhis „me ei vastuta kehtivuse eest“ kanti TBK instruktsioonide alusel andmebaasi ekslikult ning olukorda analüüsides ja AAA töötajate selgitusi aluseks võttes on selgunud, et tegemist oli inimliku veaga. Tegemist oli inimliku andmete sisestamisel eksitusega, mida omakorda soodustas üldine praktika, et valdavalt (85%) juhtudest senise praktika kohaselt) toimub kehtivuslõivude tähtaegade monitooring spetsiaalsete rahvusvaheliste kehtivuslõivude firmade poolt ja AAA ei olnud kaebaja patentide puhul üldjuhul vastutavad patentide hilisemate jõushoidmise lõivude maksmise eest. Seega andmebaasi sisestatud juhis oli õige hilisemate kehtivuslõivude (alates 12.) tasumise osas, kuid ekslik ühekordselt instrueeritud 11. kehtivusaasta lõivu tasumise juhise osas.

TBK instruktsioonide sisestamise ja kontrollimisega ning tööde teostamisega tegeles kokku 4 AAA töötajat. Seda kinnitavad ka nelja töötajate käsitsi kirjutatud initsiaalid TBK tellimuskirjal ning nende taha tehtud märge „+“ selle kohta, et iga töötaja on tellimuskirjaga tutvunud ja teostanud oma vastutusala operatsioonid. Nimetatud isikutest kaks vastutasid just kehtivuslõivude tasumise tähtaegade jälgimise ja tasumise eest. Assistent R. P. sisestas patendi kõik andmed ja tähtajad andmebaasi ning patendivolinik L. M., kes vastutab kehtivuslõivude tasumise eest, kontrollis andmebaasi kantud andmeid ja kehtivuslõivude tasumise juhiseid (juhiste topeltkontroll). Seega patendivoliniku poolt toimus ka sisestatud andmete ja juhiste topeltkontroll, kuid eksitust juhise andmebaasi sisestamisel ei märganud ka topeltkontrolli teostaja.

Tulenevalt AAA töötajate poolt TBK antud instruktsiooni ebaõigest kandest andmebaasi, mille põhjustas AAA töötaja inimlik eksitus, jäi andmebaasi sisestamata juhis, et erandlikult tuleb AAA-l seekord ühekordselt tasuda ka kaebaja patendi esimene siseriiklik kehtivuslõiv Patendiametile (11. kehtivusaasta lõivu tasumine). Seega sai programmi ebaõige kanne tehtud inimliku eksituse tõttu.

28.10.2014 tegi patendivolinik L. M. andmebaasist väljatrüki patentide kohta, mille kehtivuslõivu tasumise tähtaeg saabus detsembris 2014 (lisa 21). Väljatrükk sisaldab 10-l leheküljel nii nende patentide andmeid, mille kehtivuslõivude tasumise eest AAA vastutab, kui ka neid, mille eest ei vastuta (kokku 125 patendi andmed). Väljatrükk sisaldab ka kõnealuse patendi andmeid ja kehtivuslõivu tasumise tähtaega (lehekülg 3, 2. rida, järjekorranumber 27). Kuna andmebaasis oli kirjas, et AAA ei vastuta kehtivuslõivude tasumise eest antud patendi puhul, siis lähtus kehtivuslõivude tasumise eest vastutav patendivolinik L. M. andmebaasi kantud (ja tema enda poole tellimuskirja alusel varasemalt üle kontrollitud) juhisest, et AAA ei vastuta patendi kehtivuslõivude tasumise eest (selle kinnituseks on paremal märge „EI“ – tähendusega ei vastuta kehtivuse eest).

Kuigi AAA kasutab tähtaegade sisestamisel ja monitoorimisel pikaajaliselt välja kujunenud ning topeltkontrolli sisaldavat süsteemi, ei avaldanud viga ka andmete topeltkontrolli käigus. Andmebaasi sisestatud andmeid ja kliendi instruktsioone kontrollivad oma tööülesannete raames mitmed töötajad (vt TBK tellimuskirjale kantud töötajate initsiaale ning nende taga „+“ märke tellimuse kontrolli kohta). Lisaks tehakse AAA-s juurutatud ja kasutusel oleva paralleelseire süsteemi järgi patentide andmebaasist iga kuu regulaarseid erinevaid väljatrükke, millel on näha muuhulgas kehtivuslõivude tähtaegu puudutav informatsioon, toimiku number ning tööde kirjeldus. Volitatud isik näeb nendes nimekirjades kõiki valitud ajavahemikus saabuvaid kehtivuslõivude tähtaegu. Antud patenti puudutav paralleelseire väljatrükk on tehtud 28.10.2014 ehk perioodil, mille jooksul oleks saanud tasuda vaadeldava Euroopa patendi registreeringu numbriga E009705 11. aasta jõushoidmise lõivu (PatS § 42 lg 1). Antud juhul jäi kehtivuslõiv tasumata, kuna konkreetse patendi juures oli juhis, et AAA ei vastuta kehtivuslõivu eest. Sellisel juhul

puudub vajadus täiendavalt kontrollida tellimuskirja (kuna tellimuskiri ja instruktsioon on varasemalt topeltkontrollitud) ning samuti vajadus informeerida patendiomanikku või ema esindajat .

Antud juhul on 28.10.2014 tehtud paralleelseire väljatrüki lehe vasakule servale märgitud väljakujunenud praktika kohaselt sõna "uus" , st selle patendi kehtivuslõivu polnud varem Eestis makstud, paremal servas „EI“, et AAA ei vastuta kehtivuslõivud eest. Selleks kontrollis patendivolinik antud juhtumi andmeid andmebaasist, kust samuti nägi juhist, et AAA ei vastuta kehtivuslõivu eest. See tähendab, et patendi jõushoidmise lõivu tasub keegi AAA-le teadmata isik. Samas selleks, et AAA andmebaas oleks täielik, sisestatakse sinna ka kehtivuslõivude maksmine teiste patendivolinike poolt (märge tundmatu koos lõivu tasumise kuupäevaga). Hilisemalt on patendivolinik L. M. jälginud, kas keegi teine tasub kehtivuslõivu, et tagada andmebaasi korrektne täitmine. Sellest aspektist näitab see väljatrükk, millises ulatuses tasuvad kehtivuslõive muud patendivolinikud kui patendiomaniku registrijärgsed esindajad.

Antud juhul on patendivolinik L. M. poolt kirjutatud paralleelseire väljatrüki lehele märkus "ei veel 15.01.2015 ". See tähendab, et patendivolinik on kontrollinud Patendiameti andmebaasist 11. aasta jõushoidmise lõivu tasumist ja kontrollimise tulemusena leidnud, et see ei ole veel tasutud ja lisanud kommentaari "ei veel". Võttes aga arvesse, et andmebaasi oli TBK antud juhise vääriti mõistmise ja inimliku eksituse tõttu märgitud, et AAA ei vastuta kehtivuslõivude eest, siis AAA patendivolinik L. M. kehtivuslõivu ei tasunud. Samuti sellises teadmises ei informeerita täiendavalt patendiomaniku kontaktisikut (TBK) saabuvast või ka möödunud tähtajast. Patendiamet ei saada kehtivuse lõppemise kohta ka ametlikke teateid, mistõttu puudusid ka ametlikud dokumendid, mida oleks AAA pidanud patendiomaniku esindajale edastama.

Täiendavalt tuleb märkida, et kuna patendi Eestis jõustamise ja selle 11. kehtivusaasta riigilõivu tasumise tähtajad olid ajalises nihkes ning AAA-s on töökorraldus seatud selliselt, et jõustamise ja kehtivuslõivude tasumise toimingutega tegelevad erinevad isikud, siis ei teostatud erinevate toimingute pealt lõivu maksmist koos (üheaegselt). Kehtivuslõivu tasumise osas oleks pidanud AAA sisene andmebaas andma teada kehtivuslõivu tasumise tähtaja peatsest saabumisest ja seda ta ka tegi. Tähtaja kohta kuvati meeldetuletus 28.10.2014 väljatrükis, kuid kuna inimliku eksituse tulemusena oli varasemalt andmebaasi sisestatud ekslik üldjuhis, mitte antud juhul antud ühekordne erijuhis tasuda vaid esimene siseriiklik kehtivuslõiv ning see juhise sisestamise viga ei avaldunud ka topeltkontrolli käigus, siis jäi kehtivuslõiv tasumata.

Patendibürool AAA on enam kui 22-aastane praktika ja kogemus patendiõiguse vallas. AAA-s patendiõigusega tegelevatel vastutavatel töötajatel on pikaajaline kogemus. Patendivolinik Tõnu Nelsasel, kes vastutab patendivaldkonna eest, on kogemus AAA patendibüroos aastast 1994 (lisa 22) ja patendivolinikul L. M., kes vastutab kehtivuslõivude tasumise eest, on kogemus AAA patendibüroos aastast 1997 (lisa 23).

Patendibüroo AAA on asutatud aastal 1994 ning on tegutsenud juba üle 22 aasta. Selle aja jooksul on AAA patendibürool välja kujunenud tõhus tähtaegade monitoorimise süsteem, mis on kindlustanud aastate jooksul eduka tähtaegade järgimise. Asjaolu, et tähtaegade seire süsteem on tõhus ja toimib hästi, kinnitab fakt, et ette tulnud tähtaja minetus on AAA jaoks harukordne üksikjuhtum. AAA on aastate jooksul hallanud tuhandeid patente ja olnud vastutav patentide kehtivuslõivude tasumise eest. Ainuüksi Euroopa patentide jõustamisi on aastatel 2011-2014 olnud enam kui 700, mis on üldises võrdluses suureks arvuks (lisa 24). Lisaks siseriiklikud ja rahvusvahelised patendid ning kasulikud mudelid.

2014. aastal oli AAA-l kokku andmebaasi meeldetuletuse süsteemis 1151 patenti (Eesti ja Euroopa patenti). Nendest maksis AAA jõushoidmise lõivud 167 patendi puhul (14,5% kõigust andmebaasi sisestatud juhtumitest, kus AAA oli registrijärgne patendiomaniku esindaja). Seega on reaalselt maksmiste arv väike, kuid AAA jälgis kõiki enda poolt esitatud või jõustatud patente (isegi, kui AAA ei vastutanud kehtivuslõivude tasumise eest). Seda selleks, et AAA andmebaas oleks jõushoidmiste osas täpne. Lisaks neile tasus AAA hulganisti kehtivuslõive klientide tellimusel juhtumitel, kus AAA ei olnud registris patendiomaniku esindaja. AAA statistika näitab, et aastal 2014 tasuti kokku 348 patendi kehtivuslõiv.

Selline asjaolu kinnitab veelgi, pideva suure hulga patentide haldamise juures on käesoleva tähtaja minetuse näol tegemist üksiku isoleeritud erandiliku vea ja inimliku eksimusega üldiselt hästi toimivas

tähtaegade seire süsteemis. Järgnevalt antakse ülevaade AAA-s kasutusel olevatest tähtaegade järgmise tööpõhimõtetest ja seiresüsteemist.

AAA-l on kehtestatud sisekorraeeskirjad, mille kohaselt patenditaotluste ja patentide jõushoidmise eest vastutavad kaks töötajat, kusjuures on täpselt määratud iga töötaja kohustused selliste toimingutega tegelemisel, et tagada patendibüroolt tellitud tööle õige tähtaja määramine ja sellest kinnipidamine. Nende eeskirjade järgi vaatab saadud tellimuse kõigepealt läbi AAA patendivolinik, kes kontrollib, kas instruktsioon on seotud mõne varem käsitletud toimikuga või on tegemist uue instruktsiooniga. Patendivolinik kinnitab tellijale korralduse kättesaamist ning annab korralduse üle assistendile, kes sisestab kõik vajalikud andmed ja tähtajad andmebaasi. Pärast andmesisestust jõuab instruktsioon konkreetse töölõigu eest vastutava patendivoliniku kätte, kes muuhulgas kontrollib üle ka sisestatud andmed. Kuna andmebaasis selleks eraldi välja loodud ei ole, on AAA kasutanud andmebaasis andmevälja „lisataotlejad“ sellise info jaoks, kas AAA vastutab patendi jõushoidmise eest või mitte. On välja kujunenud, et enamikel juhtudel (u 80-90% juhtudest) AAA ei vastuta Eestis jõustatud Euroopa patentide kehtivuslõivude tasumise eest ning sellega tegelevad eraldi pikendusfirmad, kes tasuvad lõivud ise või annavad selleks igakordselt eraldi korralduse. Sellise tööjaotuse näol on tegemist Eestis ja maailmas laialt levinud praktikaga.

Tööjaotusest AAA-s täpsemalt:

- Euroopa patentide jõustamise eest vastutab patendivolinik Tõnu Nelsas ja kehtivuslõivude tasumise eest patendivolinik L. M. Euroopa patentide jõustamise toimingutega tegeleb lisaks assistent R. P. ja patendivoliniku kandidaat A. T.
- Patenditähtaegade järgimiseks kasutatakse spetsiaalselt andmebaasi.
- Andmebaasi esialgse andmesisestusega tegeleb R. P. ning andmete kontrolli ning täiendavate andmete sisestamisega oma tööülesannete ulatuses Tõnu Nelsas, L. M. ning A. T.

AAA-s juurutatud ja kasutusel olev paralleelseire süsteemi kohaselt tehakse jõushoidmiste andmebaasist igal kuul regulaarseid väljatrükke, millel on näha tööde tähtaegu puudutav informatsioon, toimiku number ning tööde kirjeldus. Volitatud isik näeb nendes nimekirjades kõiki valitud ajavahemikus saabuvaid tähtaegu.

Kaebaja märgib, et Patendiametil ei ole olnud etteheiteid AAA üldisele tähtaegade seire süsteemile. AAA on aastate jooksul hallanud tuhandeid patente. AAA-l on pikaajalise kogemusega patendivolinikud ja töötajad. Tegemist on üksiku eksimusega kehtivuslõivude tasumise tähtaegade järgimisel. AAA-s kehtiv tähtaegade seire kord on olnud kasutusel juba AAA patendibüroo algusaegadest alates, see on alati olnud tõhus ning kindlustanud tähtaegade järgimise.

Kuna Patendiamet ei saada ka patendiomanikule ega tema esindajale teadet kehtivuslõivu tasumise tähtpäeva või selle möödumise ja patendi kehtivuse lõppemise kohta, siis ei avaldunud viga enne, kui TBK pöördus 23.02.2016 AAA poole teatega, milles küsiti 11. kehtivusaasta lõivu tasumata jätmise kohta.

Võttes arvesse kõiki eelpool kirjeldatud tegureid, leiab kaebaja, et:

- AAA on patendibüroo, kellel on pikaajaline kogemus intellektuaalse omandi kaitsmise valdkonnas, tal on hoolsalt välja töötatud ettevõttesisesed patentidega seotud asjaajamise juhendid, et iga asjasse puutuv töötaja teaks selgelt oma kohustusi töökorralduse protsessis korralduse saamise hetkest kuni tööde täitmiseni ning sellest kliendile teatamiseni, tagades, et kõik tööde täitmise tähtajad on täpselt arvestatud, sisestatud ja kontrollitud;
- AAA-s kasutusel olev patentide andmebaas on efektiivselt ja hästi toiminud juba patendibüroo algusaegadest. Samuti on ka eelnevalt kirjeldatud eripära, miks antud konkreetsel juhtumil tekkis üksiku isoleeritud vea tõttu süsteemis tõrge;
- patenditoimikutega tegelema volitatud patendibüroo töötajad on end seni tõestanud hoolsate ja vastutustundlike töötajatena.

Võttes arvesse, et rahvusvaheliselt tunnustatud ja väljakujunenud patendiõiguse põhimõtete järgi kuulub mööda lastud tähtaeg taastamisele, kui tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*) või kui tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud juhtumiga üldiselt töötavas süsteemis, kuulub kaebaja õigus (tähtaeg) taastamisele. Ühekordne inimlik viga muidu korrektselt töötavas süsteemis on mõistetav ja vabandatav ning sellisel juhul kuulub tähtaeg taastamisele (vt EPO

Apellatsioonikomisjoni T 0744/11 – 3.2.01 punktis 1.3.1. EPO Apellatsioonikomisjoni otsust T 0942/12-3.3.03 käsitlevas 11.04.2016 artiklis „Patent renewal fees – what is your European patent representative responsibe for?“ nenditakse samuti, et nimetatud otsuse kohaselt on patendiõigus taastatav, kui kehtivuslõivu tasumata jätmine on seotud andmesisestusveaga (lisa 25).

Kaebaja on tasunud ka patendi 13. kehtivusaasta lõivu (lisa 28), seega patendiõiguste taastamisel on kõik vahepealsed toimingud patendi jõushoidmiseks teostatud.

Eeltoodust tulenevalt palub kaebaja ennistada kaebuse esitamise tähtaeg Patendiameti 11.07.2016 otsuse tühistamiseks seoses Euroopa patendi nr EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õiguste taastamata jätmisega ja rahuldada kaebus ning kohustada Patendiametit tühistama oma 11.07.2016 otsus ja jätkata menetlust ning taastada Euroopa patendi nr EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õigused.

Kaebusele on lisatud_Euroopa patendi väljaandmise kavatsuse teade, TBK tellimuskiri 09.07.2014 koos kättesaamise kinnitusega, patendi Eestis jõustamise avaldus 03.09.2014, AAA raport jõustamise kohta 04.09.2014, patendi registreering 15.12.2014, patendi publikatsioon patendilehes 15.12.2014, TBK kehtivuslõivu teade 09.07.2015, TBK e-kiri 23.02.2016, patendi taastamise avaldus 22.04.2016, Patendiameti teade 13.05.2016, kaebaja täiendav vastus 20.06.2016, Patendiameti otsus 11.07.2016, Harju Maakohtu 09.09.2016 määrus, komisjoni esimehe 23.09.2016 ainuisikuline otsus, Tallinna Ringkonnakohtu 25.10.2016 määrus, Riigikohtu 22.02.2017 määrus, EPO 17.11.2015 otsus T 0942-12 koos tõlkega, EPO 08.08.2013 otsus T 0744-13 koos tõlkega, AAA andmebaasi väljavõte, patendi kirjed AAA andmebaasis, AAA andmebaasi väljatrükk 28.10.2014 (detsember 2014 kehtivuslõivud), patendivolinik Tõnu Nelsas andmed AAA koduleheküljelt, patendivolinik L. M. andmed AAA koduleheküljelt, Euroopa patentide jõustamise statistika Eestis 2011-2014, 11.04.2016 artikkel „Patent renewal fees – what is your European patent representative responsibe for?“, volikiri, maksekorraldus 359, 08.03.2017 (160 eur), 13. kehtivusaasta lõivu teade 16.12.2016.

2) 16.06.2017 esitas Patendiamet kaebuse osas oma seisukohad.

Patendiamet vaidleb kaebusele vastu ja leiab, et Euroopa patendi EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õiguste taastamata jätmise otsus on seaduslik ja põhjendatud.

Patendiamet on Euroopa patendi EP2272676 Eesti registreeringu nr E009705 õiguste taastamisest keeldunud järgmistel põhjustel.

Vastavalt PatS § 42 lg 11 kohaselt taastab Patendiamet patendi kehtivuse, kui patendiomanik kahe kuu jooksul pärast takistuse kadumist esitab patendi kehtivuse taastamise nõude, tõendab vääramatu jõu või temast või tema esindajast sõltumatu muu takistuse olemasolu ja tasub kehtivusaasta riigilõivu ning sama paragrahvi 3., 8. või 10. lõikes ettenähtud juhtudel täiendava riigilõivu ja riigilõivu patendi kehtivuse taastamise eest. Eelnimetatud nõude saab esitada ühe aasta jooksul käesolevas paragrahvis ettenähtud tähtpäevast arvates, 3., 8. või 10. lõikes sätestatud juhtudel aga nimetud lõigetes sätestatud tähtaja lõppemisest arvates.

Patendi kehtivuse taastamine on erandlik olukord, mis saab toimuda üksnes juhul, kui on tõendatud vääramatu jõu esinemine või patendiomanikust või tema esindajast sõltumatu muu takistuse olemasolu. Antud juhul on kaebaja volitanud eelnimetatud Eestis kehtiva Euroopa patendiga seotud toiminguid teostama Eestis patendivoliniku Tõnu Nelsase.

Patendivolinik on kutsetegevuses tegutsev isik, kellele on patendivoliniku seaduse § 2 lõikes 2 sätestatud alustel ja korras antud patendivoliniku kutse tegutsemiseks ühes või mõlemas patendivoliniku kutsetegevuse valdkonnas. Eelnimetatud seaduse § 4 punkti 2 kohaselt on patendivolinik pädev oma kutsetegevuses esindama isikut riigiasutustes ning sama paragrahvi punkti 4 kohaselt vabalt valima ja kasutama isikule õigusteenuse osutamisel seadusega ettenähtud vahendeid ja viise. Kui patendiomanik volitab patendivoliniku ennast esindama, siis on patendivolinikul kohustus hoolitseda vastava tööstusomandi esemega seotud toimingute tähtaegse sooritamise eest. Volitatud patendivolinik peab kutsetegevuses tegema samu toiminguid, mida teeks patendiomanik ise juhul, kui tal esindaja puuduks. See, milline on kliendi ja patendivoliniku vaheline konkreetne kokkulepe, on kliendi ja patendivoliniku

omavaheline tsiviilõiguslik sisesuhe, mille tingimusi Patendiamet ei tea ja mille reguleerimisse Patendiamet ei sekku.

Eesti õiguses on mõiste „vääramatu jõud“ sisustatud võlaõigusseaduses just kohustuse rikkumise vabandatavuse kontekstis. Viimati nimetatud seaduse kohaselt vääramatust jõust või patendiomanikust või tema esindajast sõltumatu takistus saab olla asjaolu, mis asub väljaspool patendiomaniku mõjuulatust. Seega peab asjaolu olema niisugune, mille olemasolu või kulgu ei saanud patendiomanik mõjutada. Seejuures ei tohi olla patendiomanik või tema esindaja takistust oma tegevuse või tegevusetusega ise põhjustanud. Tuleb hinnata, kas mõjutamist või ärahoidmist võis patendivolinikult või –omanikult objektiivselt oodata. Asjaolu saabumine, mille tõttu jäid toimingud tähtaegselt tegemata, peab olema ootamatu ning sellest tulenevalt ei saa mõistlikult eeldada, et patendiomanik või tema esindaja antud asjaoluga arvestaks. Täiendavalt peab asjaolu olema niisugune, mille ilmnemisel ei saa patendiomanikult või tema esindajalt mõistlikult oodata, et ta suudaks selle mõju kohustuse täitmisel vältida või asjaolu või selle tagajärge ületada. Lähtuda tuleb sarnastel asjaoludel heas usus tegutseva isiku võimest.

Euroopa patendikonventsiooni artikkel 122 sätestab, et õiguste taastamine saab toimuda juhul, kui patenditaotlejal või patendiomanikul ei olnud vaatamata olukorrale vastava hoolsuse rakendamisel võimalik tähtaega järgida. Hindamisel, kas olukorras rakendati piisavat nõutud hoolsust, tuleb vaadelda iga juhtumit eraldi ja hinnata tervikuna ning vastavalt kirjeldatud olukorrale, mis oli ennetähtaja aegumist.

Kaebaja selgitas oma 20.06.2016 vastuskirjas, et lähtus juhistest, mille kohaselt volitatud esindajal ei ole vaja (ei ole lubatud) selles küsimuses kliendiga ega vahendajaga ühendust võtta. Patendiamet selgitas, et kaebaja poolt 22.04.2016 esitatud avaldusest nähtub Patendiametile, et volitatud esindajal ei olnud selgust, kellel on kohustus kehtivusaasta riigilõiv tasuda. Oma 22.04.2016 kirjas esitas kaebaja väljavõtte juhistest, mille sai oma Saksa koostööpartnerilt (TBK). Patendiameti hinnangul ei ole väljatoodud juhistes sõnaselgelt ja üheselt öeldud, et volitatud esindajal ei ole kohustust kehtivusaasta riigilõivu tasuda. Lisaks viitas kaebaja oma 22.04.2016 kirjas asjaolule, et tavaliselt teiste kaebaja patentide puhul ei olnud volitatud esindaja vastutav patentide jõushoidmise lõivude maksmise eest. Väljatoodud asjaoludest lähtuvalt tekkis Patendiameti hinnangul olukord, kus kehtivusaasta riigilõiv jäi tasumata põhjusel, et koostööpartneri juhised olid segased ning volitatud esindaja lähtus varasemast praktikast kliendiga.

Patendiamet juhib tähelepanu, et käesoleval juhul on Euroopa patendi EP 2242676 jõustamisel Eestis antud kaebaja poolt tähtajatu üldvolikiri esindada kaebajat kõigis toimingutes, mida esindaja peab vajalikuks teha Patendiametis, tööstusomandi apellatsioonikomisjonis ja mujal. Vahetu volitamise nõude eesmärk on tagada patendivoliniku seaduse (PatVS) § 5 lõikes 1 sätestatud patendivoliniku kohustuste täitmine. Seejuures sätestab PatVS § 5 lõige 1 punkt 2 kohustuse patendivolinikul teavitada teda volitanud isikut õigusteenuse osutamisega seotud toimingutest.

Kaebaja selgitas, et käesoleval juhul tekkis eksimus eri juhiste sõnastusest tingitud arusaamisel tekkinud inimliku vea tagajärjel, mis ei ole põhjustatud ebapiisavast hoolsusest vaid pigem esindaja inimlikust veast, mida on võimalik mõista. Patendiamet on seisukohal, et eri juhiste arusaamisest ehk neist mitte arusaamine ei ole inimlik viga, mida saaks lugeda isoleeritud ja vabandatavaks veaks. Kuivõrd volitatud esindaja oli teadlik, et 11. kehtivusaasta riigilõivu tasumine on tähtaja ületanud ja riigilõivu on võimalik tasuda vaid kuni kuus kuud arvestades tasumise tähtpäevast, siis käesoleval juhul ei nähtu, et volitatud esindaja oleks teinud midagi olukorra selgitamiseks. Patendiamet mõistab, et kliendisuhete hoidmise eesmärgil ei ole kliendiga põhjuseta kontakteerumine või meeldetuletuste saatmine mõistlikult eeldatav. Käesoleval juhul ei nähtu Patendiametile esitatud materjalidest esindajapoolseid selgeid juhiseid kehtivusaasta tasumise kohta. Patendiametile nähtub, et juhised ei ole olnud volitatud esindaja jaoks sõnaselged ja üheselt mõistetavad, mistõttu on volitatud esindaja vaid automaatselt lähtunud sama kliendi varasemast praktikast. Seejuures on volitatud esindaja jälginud aastalõivude tasumisi ning tuvastanud, et aastalõiv on tähtaegselt tasumata. Olukorda, kus kliendipoolsed juhised ei ole sõnaselgelt mõistetavad ning volitatud esindaja tuvastab, et aastalõivud on tasumata, ei ole võimalik Patendiameti hinnangul samastada olukorraga, kus kliendiga suhtlemine võib mõjutada kliendisuhet negatiivselt.

Patendiameti hinnangul ei nähtu kaebaja esitatud põhjendustest ja esitatud tõenditest, et riigilõiv jäi tasumata vääramatu jõu või patendiomanikust või tema esindajast sõltumatu muu takistuse tõttu. Patendiameti hinnangul ei ole tegemist üksiku erandliku (isoleeritud) veaga, muidu normaalselt ja

rahuldavalt töötavas süsteemis. Patendiamet on seisukohal, et nimetatud viga oleks saanud piisava hoolsuskohustuse järgimise korral vältida ning ei pea seetõttu Eestis registreeritud Euroopa patendi nr E009705 taastamist võimalikuks.

Kaebaja ei ole Patendiameti otsuses toodud seisukohtadega nõustunud ning esitab kaebuses Euroopa patendi kehtivuse taastamisest keeldumise otsusele järgmised vastuväited:

Kaebaja leiab, et PatS § 42 lg 11 ei kohaldu, sest on vastuolus PLT art-ga 12. Kaebaja hinnangul on Patendiamet jätnud nimetatud asjaolu täielikult arvesse võtmata ja analüüsimata. Eeltoodule tuginedes leiab kaebaja, et Patendiamet on kohaldanud ebaõigesti seadust, mis on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise.

Patendiamet nõustub kaebajaga, et vastavalt PatS §-le 4 on välislepingud siseriikliku seaduse suhtes ülimuslikud. Patendiamet ei nõustu kaebaja seisukohaga, mille kohaselt on amet kohaldanud ebaõigesti seadust, sest pole arvestanud välislepingus (PLT art 12 lg 1 p iv) sätestatuga. Harju Maakohus on oma 01.06.2012. aasta otsuses tsiviilasjas nr 2-12-8402 punktis 56 järeldanud, et PLT artikkel 12 lõikest 1 tuleneb selgelt, et taotluse rahuldamise eeldusena tahtluse puudumise arvestamine on jäetud lepinguosalise enda siseriikliku õiguse määratleda. Patendiamet on põhjalikult analüüsinud PLT art 12 lg 1 p iv toodud piisava hoolsuse kriteeriumi täitmist, mida on ka kaebaja 20.06.2017 kirjas Patendiametile ise samuti kinnitanud. Asjaolu, et PatS sisaldab endas rangemat nõuet kui PLT art 12 lg 1 p iv, ei muuda tehtud taastamisest keeldumise otsust kehtetuks ega tühiseks. Keeldumisotsuses on amet analüüsinud, kas 11. kehtivusaasta lõivu maksmise tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust.

Kaebaja märgib, et rahvusvaheliselt tunnustatud ja väljakujunenud patendiõiguse põhimõtete järgi kuulub mööda lastud tähtaeg taastamisele, kui tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*) või kui tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud juhtumiga üldiselt töötavas süsteemis. Ühekordne inimlik viga muidu korrektselt töötavas süsteemis on mõistetav ja vabandatav. Kaebaja hinnangul on Patendiamet jätnud eeltoodud asjaolud arvesse võtmata, kohaldades ebaõigesti tähtaja taastamise regulatsiooni.

Patendiamet ei nõustu kaebajaga ning on seisukohal, et kaebaja poolt esitatud põhjendustest ja tõenditest ei nähtu, et tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*). Patendiomanikust või tema esindajast sõltumatu muu takistuse mõistet tuleb Patendiameti hinnangul tõlgendada pigem kitsalt, välistades hooletusest, asjaajamise ebapiisavast korraldusest ja agentide üle järelevalve puudumisest tingitud möödalaskmiste hõlmatust selle mõistega.

Patendiamet jääb seisukohale, et eri juhiste arusaamisest ehk neist mitte arusaamine ei ole „üksik inimlik viga“, mida saaks lugeda isoleeritud ja vabandatavaks veaks. Kuivõrd volitatud esindaja oli teadlik, et 11. kehtivusaasta riigilõivu tasumine on tähtaja ületanud ja riigilõivu on võimalik tasuda vaid kuni kuus kuud arvestades tasumise tähtpäevast, siis käesoleval juhul ei nähtu, et volitatud esindaja oleks teinud midagi olukorra selgitamiseks. Patendiamet mõistab, et kliendisuhete hoidmise eesmärgil ei ole põhjuseta kliendiga kontakteerumine või meeldetuletuste saatmine mõistlikult eeldatav. Käesoleval juhul ei nähtu Patendiametile esitatud avaldustest ja nende lisadest esindajapoolseid selgeid juhiseid kehtivusaasta riigilõivu tasumise kohta. Patendiametile nähtub, et juhised ei ole olnud volitatud esindaja jaoks sõnaselged ja üheselt mõistetavad, mistõttu on volitatud esindaja lähtunud automaatselt sama kliendi varasemast praktikastega pole pidanud vajalikuks isegi täiendavate selgituste küsimist. Seejuures nähtub, et volitatud esindaja on jälginud aastalõivude tasumisi ning tuvastanud, et 11. aastalõiv on tähtaegselt tasumata. Olukorda, kus kliendipoolsed juhised ei ole sõnaselgelt mõistetavad ning volitatud esindaja tuvastab, et aastalõivud on tasumata, ei saa Patendiameti hinnangul samastada olukorraga, kus kliendiga suhtlemine võib mõjutada kliendisuhet negatiivselt. Seega leiab Patendiamet kaebaja kirjeldatud asjaolusid hinnates, et väljatoodud probleemi vältimist sai kaebaja lihtsasti mõjutada ning mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt oli kaebajal võimalik korraldada oma tegevust viisil, mis oleks sellise probleemi tekkimise välistanud (kliendiga suhtlemine juhiste täpsustamiseks).

Kaebaja hinnangul on Patendiamet jätnud arvesse võtmata PLT art 12 lg 1 p-s iv ja Euroopa patendikonventsiooni artiklis 122 sätestatu. Seetõttu on kaebaja hinnangul Patendiamet kohaldanud

ebaõigesti tähtaja taastamise regulatsiooni. Kaebaja on seisukohal, et selline Patendiameti minetus on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise tähtaja (õiguse) taastamata jätmine.

Patendiamet ei nõustu kaebajaga, et Patendiameti otsus ei käsitle PLT art 12 lg 1 p-s iv ja Euroopa patendikonventsiooni artiklis 122 sätestatud piisava (mõistlik) hoolikuse (*due care*) rakendamise kriteeriumit.

EPO 09.05.2008 otsuse T 1465/07 kohaselt on piisava hoolikuse kriteerium täidetud, kui tähtaegade mittejärgimine on põhjustatud erandlikest asjaoludest või isoleeritud veast muidu normaalselt toimuvas monitoorimise süsteemis. Viidatud otsuse kohaselt, kui taotlejat esindab professionaalne esindaja (antud juhul patendivolinik), kuulub taastamise avaldus rahuldamisele ainult juhul, kui esindaja suudab tõendada, et ta on üles näidanud piisavat hoolikust.

Kaebaja poolt esitatud materjalidest järeldab Patendiamet, et kaebaja sai probleemi vältimist lihtsasti mõjutada ning kaebajal oli võimalik korraldada oma tegevust viisil, mis oleks probleemi tekkimise välistanud. Seetõttu leiab Patendiamet, et kaebaja oli oma asjaajamise korraldamisel hooletu.

Kaebaja märgib, et juhis „me ei vastuta kehtivuse eest“ kanti TBK instruktsioonide alusel andmebaasi ekslikult ning olukorda analüüsides ning AAA töötajate selgitusi aluseks võttes on selgunud, et tegemist on inimliku veaga. Tegemist oli inimliku andmete sisestamisel eksitusega, mida omakorda soodustas üldine praktika, et valdavalt (85% juhtudest senise praktika kohaselt) toimub kehtivuslõivude tähtaegade monitooring spetsiaalsete rahvusvaheliste kehtivuslõivude firmade poolt ja AAA ei olnud kaebaja patentide puhul üldjuhul vastutavpatentide hilisemate jõushoidmise lõivude maksmise eest. Seega andmebaasi sisestatud juhis oli õige hilisemate kehtivuslõivude (alates 12.) tasumise osas, kuid ekslik ühekordselt instrueeritud 11. kehtivusaasta lõivu tasumise juhise osas.

Kaebaja poolt esitatud materjalist nähtub, et andmebaasi sisestatud juhis oli õige hilisemate kehtivuslõivude (alates 12.) tasumise osas. Kaebaja poolt Patendiametile esitatud materjalidest nähtub Patendiametile, et TBK instruktsioonide sisu oli, et AAA tasuks kõnesoleva Eestis kehtiva Euroopa patendi 11. kehtivusaastalõivu ning järgnevate lõivude maksmise eest ei ole AAA enam vastutav. Seega mõistis AAA andmete sisestamisel TBK instruktsioone 11. kehtivusaasta lõivu tasumise osas vääralt.

Patendiameti hinnangul nähtub AAA poolt esitatud materjalidest, et AAA-le edastatud juhised ei olnud AAA-le sõnaselged ja üheselt mõistetavad. Sellest tulenevalt on kaebaja lähtunud automaatselt sama kliendi varasemast praktikast. Patendiamet on seisukohal, et olukorda, kus kliendipoolsed juhised ei ole sõnaselgelt mõistetavad ning volitatud esindaja tuvastab, et aastalõivud on tasumata, ei ole võimalik samastada olukorraga, kus kliendiga suhtlemine olukorra selgitamiseks võiks mõjutada kliendisuhet negatiivselt. Seega jääb Patendiamet seisukohale, et käesoleval juhul ei olnud põhjendatud kliendiga mittesuhtlemine juhiste täpsustamiseks.

Veelgi enam, Patendiameti hinnangul ei nähtu kaebaja selgitustest, et tegemist on üksiku erandliku juhtumiga (ühekordse isoleeritud veaga), mis tulevikus sarnases olukorras sarnastel tingimustel ei võiks korduda.

Patendivoliniku poolt toimus ka sisestatud andmete ja juhiste topeltkontroll: pärast andmesisestust jõuab instruktsioon konkreetse töölõigu eest vastutava patendivoliniku kätte, kes muuhulgas kontrollib üle ka sisestatud andmed, kuid eksitust juhise andmebaasi sisestamisel ei märganud ka topeltkontrolli teostaja. Antud juhul jäi kehtivuslõiv tasumata, kuna konkreetse patendi juures oli juhis, et AAA ei vastuta kehtivuslõivu eest. Sellisel juhul puudub vajadus täiendavalt kontrollida tellimuskirja (kuna tellimuskiri ja instruktsioon on varasemalt topelt kontrollitud) ning samuti vajadus informeerida patendiomanikku või tema esindajat.

Kaebaja esitatud materjalidest nähtub, et patendivoliniku poolt toimus sisestatud andmete ja juhiste topeltkontroll. Patendiameti hinnangul nähtub paralleelseire 28.10.2014 väljatrükist, et patendivolinik on kontrollinud Patendiamet andmebaasist 11. kehtivusaasta riigilõivu tasumist ja kontrollimise tulemusena leidnud, et see ei ole veel tasutud ning teinud selle kohta ka kirjaliku märkuse (15.01.2015 kirjutatud märkus „ei veel“). Seega nähtus patendivolinikule, et 11. kehtivusaasta riigilõiv on tähtaegselt tasumata ning lõivu on võimalik tasuda vaid kuni kuus kuud arvestades tasumise tähtpäevast. Patendiameti hinnangul

oleks siinkohal pidanud kutsetegevuses piisavalt hoolas patendivolinik kliendiga ühendust võtma ning edasiste probleemide vältimiseks vajadusel selgitust küsima.

Kaebaja märgib, et Patendiamet ei saada kehtivuse lõppemise kohta ametlikke teateid, mistõttu puudusid ametlikud dokumendid, mida oleks AAA pidanud patendiomaniku esindajale edastama.

Patendiameti juhib tähelepanu, et vastavalt kehtivale seadusele ei ole Patendiametil kohustust saata ametlikke teateid patendi kehtivuse lõppemise kohta. Aastalõivude maksmise korraldamine, tähtaegade jälgimine ja lõivude õigeaegne maksmine on patendiomaniku kohustus. Patendiomaniku ainuõigus on monopoolne ja tema õigust tuleb kaaluda ülejäänud isikute ja avalikkuse õiguspärase ootusega selles osas, et monopoolsel seisundil on ajalised piirid, milliste saavutamisel on patendi ese vaba kasutamiseksigaühele. Tagamaks patendiga tagatud monopoli piiratud ulatust, on seaduses sätestatud kehtivusaasta riigilõivude tasumine aasta kaupa kindlaks kuupäevaks ja lõivude progresseeruv määr.

Kaebaja hinnangul kinnitavad järgmised asjaolud, et käesoleva tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud erandliku vea ja inimliku eksimusega üldiselt hästi toimivas tähtaegade seire süsteemis. Patendiamet nõustub kaebajaga, et AAA patendibürool on pikaajaline praktika ja kogemus patendiõiguse vallas. Samuti ei ole Patendiametil etteheiteid AAA üldisele tähtaegade seire süsteemile.

Patendiamet rõhutab veelkord, et patendiga tagatud monopoli tuleb avalikes huvides piirata. Seetõttu on patendikaitse andmisel oluline alati tagada tasakaal avalike ja patendiomaniku huvide vahel. Tasakaalu tagamise üheks meetodiks on iga-aastase riigilõivu tasumise kohustus. Patendiameti hinnangul pidi eelnimetatud kohustus olema patendiomanikule teada alates patendikaitse saamisest. Vastavalt seadusele saab patendiomanik arvestada, et kui riigilõiv jääb tähtaegselt tasumata, on seda võimalik tasuda kuuekuulise tähtaja jooksul. Sellisel juhul tuleb tasuda täiendavriigilõiv. Harju Maakohus on oma 01.07.2012 otsuses tsiviilasjas nr 2-12-8402 punktis 69 selgitanud, et PatS-is sätestatud regulatsiooni mõtteks ja eesmärgiks ei saa olla see, et pärast täiendavad kuuekuulise tähtaja möödumist võiks patendiomanik tasumata jäänud riigilõivu tasuda oma suval mistahes ajal ilma sellest tulenevate õiguslike tagajärgedeta. Patendiamet on seisukohal, et kui riigilõivu tasumata jätmine oleks käesoleval juhul kaebaja poolt kirjeldatud asjaoludel õigustatud, kaotaks riigilõivu tasumise tähtaegade regulatsioon sisulise eesmärgi.

Lähtudes eeltoodust ja tulenevalt PatS § 42 lg 11 palub Patendiamet komisjonil jätta kaebus rahuldamata.

3) 18.10.2017 esitas kaebaja oma lõplikud seiskohad, milles kordas oma esialgseid seisukohti ja kommenteeris ka Patendiameti seiskohti.

Patendi taotluse jõushoidmise kehtivuslõivud olid tasutud taotluse menetluse ajal EPO-le, viimati 10. kehtivusaasta lõiv 02.01.2014, kuid pärast Euroopa patendi väljaandmist (11.06.2014) tulid järgnevad kehtivuslõivud tuleb tasuda otse Eesti Patendiametile. Käesoleva patendi jõushoidmise 11. kehtivusaasta lõivu Patendiametile tasumise tähtajaks oli 31.12.2014 (või lisalõivu tasudes 30.06.2015).

Nimetatud lõivu tasumise kohta edastati erandlik instruktsioon patendi Eestis jõustanud AAA-le, kuid lõiv jäi tasumata instruktsioonide andmebaasi sisestamisel toimunud inimliku eksituse tõttu, mille tulemusena lõivu tasumise eest vastutav isik sai eksitava info, et lõivu tasuda ei ole vaja, kuna seda teeb (nagu tavapäraselt) keegi teine (n.ö patendi pikendusfirma). Eksitus tekkis TBK poolt AAA-le 09.07.2014 edastatud patendi jõustamise instruktsioonide arvutisüsteemi sisestamisel. Pärast vea ilmnemist esitas AAA 22.04.2016 Patendiametile avalduse patendi taastamiseks Eestis. AAA selgitas, et patendi eest 11. kehtivusaasta lõivu tasumata jätmise näol oli tegemist üksiku isoleeritud veaga üldiselt toimivas ja topeltkontrolli ette nägevas AAA patentide haldamise süsteemis. Kuna vastavalt EPO Apellatsioonikomisjoni praktikale tuleks sellises olukorras (üksik isoleeritud viga) mööda lastud tähtaeg taastada, siis palus kaebaja õiguste taastamise avalduse rahuldada.

Kaebaja on taastamismenetluse jooksul tasunud patendi 12. kehtivusaasta lõivu ning 13. kehtivusaasta lõivu, s.t patendi taastamise korral ei ole vahepealseid kehtivuslõivu tähtaegasid minetatud.

Arvestades, et Patendiameti esialgne 13.05.2016 teade taastamisavalduse kohta viitas kohalduva õigusliku alusena PatS § 42 lg 11 ning vaidlustatud 11.07.2016 otsus ei sisaldanud mitte ühtegi viidet kohaldatud

õigusnormi kohta, peab kaebaja vajalikuks käsitleda esmalt küsimust, millised on patendiõiguse taastamise õiguslikud alused Eestis.

Patendiameti 16.06.2017 seisukoht kaebuse kohta tugineb samuti PatS § 42 lg-le 11, mis selgelt rõhutab vääramatu jõu ja sõltumatu takistuse tõendamise vajadust. Kuigi Patendiameti seisukohas hiljem mööndakse rahvusvahelise normi olemasolu, siis selgusetuks jääb, kuidas Patendiameti seisukohalt suhestuvad PatS § 42 lg 11 ja PLT artikkel 12 lg 1 p (iv).

Kaebajale on jäänud mulje, et Patendiamet on ekslikult asunud PatS § 42 lg 11 tõlgendama PLT artikkel 12 lg 1 p (iv) abil, jättes tähelepanuta, et antud juhul oleks tulnud jätta PatS § 42 lg 11 taastamise aluste osas kohaldamata vastuolu tõttu PLT artiklit 12 lg 1 punktiga (iv) ja selle asemel rakendada otsekohalduvat PLT artiklit 12 lg 1 p (iv).

Igatahes on Patendiameti käsitlus PatS § 42 lg 11 vs PLT artikli 12 lg 1 p (iv) rakendamise osas äärmiselt segane ning sellest ei ole võimalik täpselt aru saada ka komisjonile esitatud seisukohtadest. Patendiamet väidab, et kaalus „hoolikust“, kuid tugineb oma seisukohas PatS § 42 lg 11 nõuetele – nii näiteks ka hoolsuse analüüsil kvalifitseerides selle „muu sõltumatu takistuse“ tingimuseks.

PatS § 4 sätestab, et kui seadus on vastuolus välislepinguga, kohaldatakse välislepingu sätteid. Põhiseaduse (PS) § 123 järgi, kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid. See tähendab, et välislepingud on siseriiklike seaduste suhtes ülimuslikud.

WIPO koduleheküljе andmetel on ka Patendiamet õiguste taastamise küsimuses patendiseadust tõlgendanud selliselt, et välislepingud on siseriikliku õiguse suhte ülimusliku tähendusega. Nii on Patendiamet kinnitanud WIPO-le ja WIPO liikmesriikidele, et näiteks PCT-s prioriteediõiguse taastamisel on kohaldatavaks kriteeriumiks *due care* ehk piisav hoolikus, mitte aga PatS § 42 lg 11 regulatsioon. Seega tuleneb nii PS §-st 123, PatS §-st 4 kui ka Patendiameti praktikast, et siseriikliku õiguse ja välislepingu vastuolu korral tuleb lähtuda välislepingust.

Eelnev on oluline, kuna Patendiameti poolt kohaldatud PatS § 42 lg 11, mis reguleerib patendi kehtivuse taastamise aluseid, on kaebaja hinnangul vastuolus PLT artikli 12 lõikega 1.

PatS § 42 lg 11 järgi saab patendiomanik taotleda patendi taastamist, kui kehtivusaasta riigilõiv jäi tasumata vääramatu jõu või patenditaotlejast, patendiomanikust, täiendava kaitse omanikust või nende esindajast sõltumatu muu takistuse tõttu. PatS § 42 lg 11 ei võimalda seega arvesse võtta taastamise alusena eksimust.

Samas, PLT art 12 lg 1 p (iv) järgi taastab asutus tähtaja, kui tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust. Seega on PLT alusel patendiõigus taastatav ka eksimuse korral, tingimusel, et asjaolusid arvestades tegutseti piisava hoolsusega (*due care*).

Lähtudes rahvusvahelise õiguse ülimuslikkusest, tuleb patendiõigustega seotud tähtaegade taastamise menetluses õiguste taastamise asjaolude hindamisel võtta PatS § 42 lg 11 (vääramatu jõud, sõltumatu takistus) asemel aluseks PLT artiklist 12 lg 1 p (iv) tulenev hoolsuse nõue.

Patendiamet on kaebaja patendi taastamise taotluse lahendamisel jätnud eelnevalt märgitu täielikult arvesse võtmata ja analüüsimata. Selliselt on Patendiamet kohaldanud ebaõigesti seadust, mis on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise.

PLT art 12 lg 1 p (iv) järgi tuleb tähtaeg taastada, kui tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust. PLT kommentaarides märgitakse, et lepingu art 12 järgi kuulub tähtaeg taastamisele, kui asjaolusid arvestades rakendati piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*). Seega tuleneb PLT art-st 12, et möödunud tähtaeg kuulub taastamisele igakordselt, kui asjaolusid arvestades tähtaja järgimiseks rakendatud piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*).

Sarnase tähtaja taastamise kriteeriumi näeb ette ka Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni (Euroopa patendikonventsiooni) art 122, mille järgi Euroopa patendi taotleja või omaniku õigused taastatakse, kui taotleja või omanik ei olnud võimeline järgima oma tegevuses tähtaegu vaatamata sellele, et ta on üles näidanud nõuetekohast hoolsust. Seega sätestab Euroopa patendikonventsioon

Patendiõiguste lepinguga samasisulise kriteeriumi tähtaja taastamisele – mõlemad näevad ette, et tähtaeg taastatakse, kui taotleja või patendiomanik on tähtaja järgimiseks rakendanud piisavat (mõistlikku) hoolikust. Õiguskirjanduses märgitakse, et Euroopa patendikonventsiooni art 122 ja PLT art 12 lg 1 p (iv) kriteeriumid õiguse (tähtaja) taastamise alustest langevad kokku. Ühtlasi tähendab see, et PLT art 12 lg 1 p (iv) sisustamisel saab analoogia korras lähtuda ka Euroopa patendikonventsiooni art 122 järgsest kohtupraktikast.

Ka Euroopa patendikonventsiooni puudutavas õiguskirjanduses märgitakse, et tähtaja möödalaskmine on vabandatav ja tähtaeg (endine olukord) kuulub taastamisele, kui tegemist on ühekordse isoleeritud veaga üldiselt hästi töötavas tähtaegade monitoorimise süsteemis. Seega nii väljakujunenud kohtupraktikas kui ka õiguskirjanduses ollakse üksmeelel, et nõuetekohase hoolsuse kriteerium loetakse täidetuks ja tähtaeg (endine olukord) kuulub taastamisele, kui tegemist on ühekordse isoleeritud veaga üldiselt hästi töötavas süsteemis.

Eelnevast tuleneb, et rahvusvaheliselt tunnustatud ja väljakujunenud patendiõiguse põhimõtete järgi kuulub mööda lastud tähtaeg taastamisele, kui tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*) või kui tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud juhtumiga üldiselt töötavas süsteemis. Ühekordne inimlik viga muidu korrektselt töötavas süsteemis on mõistetav ja vabandatav.

Patendiamet on jätnud sellised asjaolud arvesse võtmata, kohaldades ebaõigesti tähtaja taastamise regulatsiooni. Selline Patendiameti minetus on vahetult toonud kaasa ebaõige otsuse tegemise ja tähtaja (õiguse) taastamata jätmise.

Tutvudes Patendiameti 16.06.2017 seisukohtadega kaebuse kohta leiab kaebaja, et ilmselt Patendiameti ametnikul puudub teadmine ja ettekujutus patendivoliniku töö kohta. Kaebaja osundab alljärgnevatele Patendiameti seisukohtadele, mis on ekslikud või ei oma sellist õiguslikku tähendust nagu neile on omistanud Patendiamet, hindamaks, kas antud juhtumil on järgitud mõistliku hoolsuse põhimõttest:

- Patendiomaniku poolt volitatud patendivoliniku kohustus hoolitseda (kõigi) toimingute tähtaegse sooritamise eest ning patendiomaniku poolt antud üldvolikiri. Patendivolinikule antud üldvolikiri tähendab, et patendivolinik ei pea iga toimingu jaoks hankima eraldi volikirja. Volikiri on vaid antud esindusõiguse ulatust kajastav dokument. Volikirja olemasolu ei tähenda, et patendivolinik peaks või saaks ilma kliendi juhiseta teostada toiminguid Patendiametis. Sellist kohustust ei tulene ka Patendiameti viidatud erinevatest PatS sätetest. Patendivoliniku ja kliendi vaheline suhe on käsunduslepingust tulenev suhe. Käsundisaaja ei tegutse iseseisvalt, vaid täidab käsundit, järgides käsundiandja juhiseid. Patendivolinik saab ja peab teostama vaid toimingud milleks klient on andnud juhised. Patendivolinikul ei ole abstraktset ja kõikehõlmavat tegutsemiskohustust kõigi toimingute suhtes, v.a juhul, kui klient on sellise juhise andnud. Juhist ei anta mitte volikirjas, vaid konkreetsete instruktsioonidega. Antud juhtumil oli antud piiratud ulatusega juhis – jõustada patent Eestis ja tasuda 11. kehtivusaasta lõiv. Esimene teostati, teine jäi teostamata instruktsioonide mittemõistmise/valesti andmebaasi sisestamise tõttu.
- Patendi 11. ja hilisemate kehtivusaasta lõivude tasumise juhiste arusaadavus. Kaebaja ei ole väitnud, et 11. kehtivusaasta lõivu tasumise juhised ei olnud selged. Ebaselguse puhul oleks võimalik rääkida vajadusest juhiseid täpsustada. Tagantjärgi juhiseid lugedes on juhis arusaadav, kuid küsimus on selles, kuidas neid tajuti ja/või töödeldi juhiste saamise hetkel. Kuna küsimuse all on eksimus, siis selle all tulebki mõista olukorda, kus toimub inimlik eksimus – sisulist vahet ei ole, kas eksimuse põhjustab juhise valesti mõistmine või nende andmebaasi sisestamine. Patendiamet on leidnud, et „juhistest mitte arusaamine“ ei ole inimlik viga. Mis see siis on? Samuti on Patendiamet leidnud, et inimlikku viga ei saa lugeda isoleerituks ja vabandatavaks veaks – kuid selline väide eeldaks, et Patendiamet tõendab, et tegemist on korduva olukorraga, et võtta seisukoht, et tegemist ei ole isoleeritud juhtumiga. Seega Patendiameti seisukoht eirab „inimlik eksitus“ mõiste olemust ning on samuti põhjendamata selles osas, mille kohaselt Patendiamet leidis, et tegemist ei ole isoleeritud ja seetõttu vabandatava juhtumiga.

- Patendiomanikuga kontakteerumine. Patendiamet eksib analüüsides, kas ja kuidas oleks pidanud patendivolinik täiendavalt kontakteeruma kliendiga seoses patendi 11. kehtivuslõivu tasumise osas. Vaidlust ei ole selles, et tähtaeg oli teada ja see oli sisestatud AAA patentide andmebaasi. Vaidlust ei ole ka selles, et oli olemas juhis tasuda 11. kehtivuslõiv. Patendiamet ei ole aru saanud, et eksliku instruktsiooni andmebaasi sisestamise tagajärjel kõik vastutavad töötajad lähtusid valest sisestatud juhisest ning selle alusel polnud ette nähtud täiendav kliendiga kontakteerumine. Kõikide taoliste „mitte maksta kehtivuslõivu“ juhiste kohta iga-aastase täiendava kontrolli tegemine (kuna kehtivuslõivu tuleb maksa iga patendi kohta igal aastal) ja/või meeldetuletuse saatmine ei ole mõistlik olukorras, kus klient on juba oma juhise juba andnud, ning see ei ole ka nõutud ega tavapärane vastaval kutsealal.

- Patendiameti käsitlus „üksik inimlik viga“ on ekslik mitmel põhjusel. Esmalt, antud juhul tuleb anda hinnang olukorra kahele kumulatiivsele tingimusele „inimlik viga“ ja „üksik/isoleeritud“, kuna need olukorrad käsitlevad erinevaid asjaolusid – ühelt poolt konkreetse isiku eksimuse olemust, teisalt aga selle korduvust/büroo süsteemi kehva ülesehitust. Arusaamatuks jääb, millisel põhjusel andmebaasi eksliku juhise sisestamine ei ole inimlik viga. On tõendatud, et kliendi juhistega tegeles mitu töötajat ja teostati topeltkontroll. Üksik/isoleeritud viga tähendab ennekõike seda, et taolist viga ei ole varasemalt esinenud – samas sellisele asjaolule Patendiamet ei viita. Seega jääb täiesti arusaamatuks, mille alusel Patendiamet on asunud seisukohale, et tegemist ei olnud üksikjuhtumiga. Veelgi enam, Patendiamet väidab oma seisukohas, et kaebaja selgitustest ei nähtu, et taoline viga ei saaks tulevikus korduda. AAA märgib, et vea tulevikus taasesinemise tõenäosus ei saa olla kriteerium hindamaks seda, kas minevikus toimunud viga oli üksik või mitte. Teisalt kinnitab AAA, et on võtnud tarvitusele meetmed taoliste inimlike eksituste välistamiseks ja täiendanud oma topeltkontrolli süsteemi.

- Patendiameti hinnang antud juhtumile (tegemist ei ole üksiku inimliku vea juhtumiga) ja Patendiameti põhjendustele, s.h vea tulevikus taasesinemise võimalikkusele on seda kummalisem, et Patendiameti seisukohalt AAA tähtaegade seire süsteem vastab nõuetele. Seega kuidas on võimalik, et süsteem vastab nõuetele, kui antud juhtumit menetleti AAA üldise tähtaegade seire süsteemi kohaselt ja kehtivuslõiv jäi tasumata inimliku vea tõttu kliendi juhise sisestamise tõttu. Patendiameti seisukoht, et kehtivuslõivu tasumise tähtaja möödumisel oleks pidanud patendivolinik kontakteeruma kliendiga, ei ole asjakohane, kuna patendivolinik lähtus andmebaasi sisestatud juhisest, et AAA ei vastuta kehtivuslõivude tasumise eest.

- Eriti kummaline on Patendiameti seisukoha viimane lõik, mis käsitleb vajadust piirata patendiga tagatud monopoli ja selle asjakohasusest patendi kehtivuse taastamisest ühekordse, inimlikust eksitusest põhjustatud asjaolu alusel. Kaebaja ei ole kahtluse alla seadnud vajadust tasuda patendi kehtivuslõive ega vastavate tähtaegade vajalikkust – küsimus on üksnes selles, et isoleerinud juhtumil jäi lõiv tähtajaks tasumata, kuigi patendiomanikul oli soov, et lõiv saaks tasutud. Antud juhul ei soovi patendiomanik ka tasuda lõivu suvalisel ajal, vaid üksnes taotleb patendi kehtivuse taastamist ühekordse inimliku eksimuse tõttu. Taolisel juhtumil patendi kehtivuse taastamine ei tähenda seda, et patendi kehtivuslõivude tasumise regulatsioon kaotaks tähenduse, nagu seda on märkinud Patendiamet.

Võttes arvesse, et rahvusvaheliselt tunnustatud ja väljakujunenud patendiõiguse põhimõtete järgi kuulub mööda lastud tähtaeg taastamisele, kui tähtaja järgimisel on näidatud üles tavapärast piisavat (mõistlikku) hoolikust (*due care*) ja kui tähtaja minetuse näol on tegemist üksiku isoleeritud juhtumiga üldiselt töötavas süsteemis, kuulub kaebaja õigus (tähtaeg) taastamisele. Ühekordne inimlik viga muidu korrektselt töötavas süsteemis on mõistetav ja vabandatav ning sellisel juhul kuulub tähtaeg taastamisele (vt EPO Apellatsioonikomisjoni T 0744/11 – 3.2.01 punktis 1.3.1). EPO Apellatsioonikomisjoni otsust T 0942/12-3.3.03 käsitlevas 11.04.2016 artiklis „Patent renewal fees – what is your European patent representative responsibe for?“ nenditakse samuti, et nimetatud otsuse kohaselt on patendiõigus taastatav, kui kehtivuslõivu tasumata jätmine on seotud andmesisestusveaga.

Eeltoodust tulenevalt palub kaebaja kaebuse rahuldada ning kohustada Patendiametit tühistama oma 11.07.2016 otsus ja jätkata menetlust, ning taastada Euroopa patendi nr EP2272676 kehtivus Eestis (registreering nr E009705)

4) 17.11.2017 esitas Patendiamet oma lõplikud seisukohad, milles jäi varasemalt avaldatu juurde, kuid lisas vastuseks kaebaja lõplikes seisukohtades esitatud kommentaaridele järgmist.

Kaebaja leiab, et volikirja olemasolu ei tähenda, et patendivolinik peaks või saaks ilma kliendi juhiseta teostada toiminguid Patendiametis.

Patendiamet juhib kaebaja tähelepanu PatVS-le, mille § 5 lg 1 p 1-3 kohaselt on patendivolinik kohustatud kasutama teda volitanud isiku huvides kõiki seadusega ettenähtud vahendeid ja viise, säilitades kutseau ja väärikuse, teavitama teda volitanud isikut õigusteenuse osutamisega seotud toimingutest, pidama õigusteenuse osutamisega seotud toimingute nimekirja. Asjakohaste õigusaktide regulatsiooni mõtte kohaselt peab patendivolinik korraldama esindatava huvide kaitsmise, sooritama kõiki vajalikke patendikaitse alaseid toiminguid ning vajadusel lahendama intellektuaalomandiõiguslikke küsimusi. Patendiamet rõhutab veelkord, et esindaja tegutseb esindatava nimel, kuid koostöö iseloom on äritegevuse valdkond, kus kehtivad lepingulised suhted. Patendiamet on seisukohal, et patendiomaniku poolt volitatud Eesti patendivolinikel on seadusest tulenev kohustus hoolitseda selle eest, et omanik oleks õigeaegselt teavitatud kehtivusaasta lõivu tasumise vajadusest.

Kaebaja kirjeldab põhjalikult oma nägemust mõistetest „inimlik eksitus“, „üksik inimlik viga” ja leiab, et sisulist vahet pole, kas eksimuse põhjustab juhise valesti mõistmine või selle andmebaasi sisestamine. Kaebaja tunnistab tehtud viga, selgitab täiendavalt, et on võtnud tarvitusele meetmeid taoliste eksituste välistamiseks ja täiendanud oma topeltkontrolli süsteemi.

Kõnealusel juhul on Patendiameti seisukohalt oluline tuvastada, kas eksitus tekkis vääramatu jõu või isikute käitumisest muu sõltumatu takistuse esinemisest tingitud asjaolu korral ning kas seda oli võimalik hoolikama käitumise korral ära hoida.

Patendiamet selgitab, et vääramatu jõuna käsitatavate asjaolude ring on oluliselt piiratud. Üldreeglina ei peeta EL õigusruumis inimliku eksitust (sealhulgas ka ebapiisavad oskused, hooletus, juhtimisvead) vääramatu jõuna. Asjas kogutud tõenditest võib järeldada, et kaebaja on oma asjaajamise korraldamisel olnud hooletu. Vääramatu jõuna käsitatav asjaolu peab olema tekkinud ilma subjekti süüta. Asjaolu vääramatuks jõuks lugemine eeldab, et isik ei saa seda asjaolu mõjutada, st isik ei saa kahju tekkimist mingil moel ära hoida (Riigikohtu 20.06.2006 otsus nr 3-2-1-64-06).

Patendiamet jääb seisukohale, et kehtivusaasta riigilõiv jäi antud juhul tähtajaks tasumata, kuna omaniku esindaja ei olnud oma tegevuses piisavalt hoolikas, sest ka ettevõttes kasutusel olev topeltkontrolliprotsess ei tuvastanud eksimust ja toiming jäi sooritamata seetõttu hooletuse, seega mitte omaniku esindaja tegevusest sõltumatu asjaolu tõttu.

Kaebaja väidab oma kaebuses ka muuhulgas, et ilmselt puudub Patendiameti ametnikul teadmine ja ettekujutus patendivoliniku töö kohta.

Siinkohal peab Patendiamet vajalikuks selgitada, et Eesti Patendiameti töötajad on oma valdkonnas tunnustatud tippspetsialistid, valdav osa töötajatest on kõrgharidusega ning ametis pikaajalise tööstaažiga. Ametnikud täidavad ettenähtud tööülesandeid kvalifitseeritult, erapooletult ning järgivad objektiivsuse reegleid. Seega on kaebaja viide ebakompetentsusele paljasõnaline, sobimatu ja kohatu ning riivab puudutatud isikuõigusi heale nimele ja lugupidamisele.

Patendiamet mõistab, et ametivõimu esindajaga suhtlemine võib teatud juhtudel tekitada pingelisi olukordi, kuid palub kaebajal säilitada professionaalne eetika, järgida moraalseid reegleid ning väljakujunenud häid tavasid.

Patendiamet saab aru kaebaja probleemipüstitustest, põhjendustest ning ootustest, kuid loodab siiralt, et kaebaja mõistab ameti tegutsemise eesmärke, põhimõtteid, motiive ning tehtud otsuses toodud analüütilisi põhjendusi.

Patendiamet on jätkuvalt seisukohal, et kaebaja ei ole tõendanud sellise temast sõltumatu asjaolu esinemist, mis annaks aluse tema kaebuse rahuldamiseks. Võlaõigusseaduse § 103 lg 2 järgi loetakse vääramatuks jõuks asjaolu, mida võlgnik ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud temalt oodata, et ta lepingu sõlmimise või lepinguvälise kohustuse tekkimise ajal selle asjaoluga

arvestaks või seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks. Patendiamet leiab, et avaldaja kirjeldatud asjaolud (kommunikatsiooniprobleemid, meeskonnasisesed usalduskü simused, muud vead) ei saa olla vääramatu jõu või patendiomanikust võitema esindajast sõltumatu muu takistuse asjaoluks, kuna selliste probleemide vältimist sai kaebaja lihtsasti mõjutada ning mõistlikkuse põhimõttest lähtudes oli kaebajal võimalik korraldada oma tegevusi viisil, mis oleks selliste probleemide tekkimise välistanud.

Lähtudes eeltoodust ja tulenevalt PatS § 42 lg-st 11 palub Patendiamet komisjonil jätta kaebus rahuldamata.

5) 01.02.2018 alustas komisjon asjas nr 1706 lõppmenetlust.

Komisjoni seisukohad

Komisjon, analüüsinud menetlusosaliste seisukohti, hinnanud esitatud tõendeid kogumis ja vastastikuses seoses, märgib järgmist.

Käesolevas kaebuses vaieldakse selle üle, kas Patendiamet on Eestis kehtinud Euroopa patendi kehtivuse taastamisest keeldudes kohaldanud asjakohaseid õigusakte ning kas asjaolusid on hinnatud õigesti.

Euroopa patent nr EP 2272676 kaotas Eestis kehtivuse, kuna 11. aasta kehtivuslõiv jäi õigeaegselt tasumata (hiliseim võimalik tasumise kuupäev oli 30.06.2015). Kaebaja, tuginedes PatS § 42 lg-le 11, esitas 22.04.2016 Patendiametile taotluse patendi kehtivuse taastamiseks, leides, et lõivu õigeaegselt tasumata jätmise tingis üksik, ettearvamatu ja juhuslik viga muidu hästi töötavas patentide haldamise süsteemis.

Patendiamet keeldus 11.07.2016 otsusega patendi kehtivuse taastamisest, kuna leidis, et tegemist ei ole üksiku erandliku veaga, mida saaks lugeda isoleerituks ja vabandatavaks.

Käesoleva kaebuse lahendamisel tuleb komisjoni hinnangul arvestada koosmõjus nii PatS § 42 lg-ga 11 kui PLT artikli 12 lg 1 p-ga iv. Kooskõlas PatS §-s 4 sätestatuga on viimasel kohaldamiseelis PatS regulatsiooni ees.

PatS § 42 lg 11 kohaselt *võib kehtivusaasta riigilõivu tasuda ka juhul, kui see jäi tasumata vääramatu jõu või patenditaotlejast, patendiomanikust, täiendava kaitse omanikust või nende esindajast sõltumatu muu takistuse tõttu. Patendiamet taastab patenditaotluse menetluse, patendi kehtivuse või täiendava kaitse kehtivuse, kui patenditaotleja, patendiomanik või täiendava kaitse omanik kahe kuu jooksul pärast takistuse kadumist esitab patenditaotluse menetluse, patendi kehtivuse või täiendava kaitse kehtivuse taastamise nõude, tõendab vääramatu jõu või temast või tema esindajast sõltumatu muu takistuse olemasolu ja tasub kehtivusaasta riigilõivu ning käesoleva paragrahvi 3., 8. või 10. lõikes ettenähtud juhtudel täiendava riigilõivu ja riigilõivu patenditaotluse menetluse, patendi kehtivuse või täiendava kaitse kehtivuse taastamise eest. Eelnimetatud nõude saab esitada ühe aasta jooksul käesolevas paragrahvis ettenähtud tähtpäevast arvates, 3., 8. või 10. lõikes sätestatud juhtudel aga nimetud lõigetes sätestatud tähtaja lõppemisest arvates*.

PLT artikli 12 lg 1 p iv kohaselt *näeb lepinguosaline ette, et kui taotleja ei ole järginud asutuse menetlustoimingu tähtaega ja on seetõttu kaotanud taotluse või patendiga seotud õigused, ennistab asutus taotleja või omaniku taotluse või patendiga seotud õigused, kui asutus tuvastab, et tähtaja möödalaskmine toimus olenemata sellest, et asjaolusid arvestades rakendati piisavat hoolikust või vastavalt lepinguosalise määratule ei olnud viivitus tahtlik*.

AAA väitel jäi 11. aasta kehtivuslõiv tähtaegselt maksmata, kuna inimliku eksituse tõttu sisestati tähtaegade monitoorimise ja instruktsioonidest kinnipidamise andmebaasi vale juhis, et AAA ei vastuta kehtivuslõivu tasumise eest. Komisjon peab seega hindama, kas käesoleval juhul oli tegemist sellise ühekordse inimliku eksitusega, mis tekkis hoolimata mõistlikust hoolsusest/hoolikusest (*due care*) ja mis omakorda saaks olla menetlustoimingu tähtaja ennistamise ja patendi kehtivuse taastamise aluseks kooskõlas PatS § 42 lg-ga 11 ja PLT artikli 12 lg 1 p-ga iv.

Kaebaja Saksamaa esindaja TBK patendibüroo kaudu sai kaebaja Eesti esindaja AAA 09.07.2014 instruktsiooni jõustada Euroopa patent EP2272676 Eestis. Täiendavalt oli instruktsioonis märgitud järgmist: *pay the next annuity fee due in the countries for the first time after grant, and make a record in your system*

that we will not approach you and are not your future contact for any further annuity payments (AAA tõlge: *makske väljaandmisele järgnev nõutav kehtivuslõiv riikides ja tehke oma süsteemis märge, et meie ei võta teiega ühendust ja ei ole teie edasiseks kontaktiks tulevaste kehtivuslõivude osas*). Kuigi AAA kinnituste ja selgituste kohaselt toimib AAA-s paralleelseire süsteem ja instruktsioonide sisestamise ja kontrollimisega tegeles kokku 4 töötajat, sisestati andmebaasi ekslikult ikkagi kirje, mis ei vastanud kliendi juhistele ja mis omakorda viis patendi jõushoidmiseks vajaliku kehtivusaasta lõivu tasumata jätmiseni ja patendi kehtivuse lõppemiseni.

Komisjon peab asjasse puutumatuks Patendiameti seisukohta, et kliendi juhised ei olnud volitatud esindaja (AAA) jaoks sõnaselged ja üheselt mõistetavad. Nähtuvalt AAA enda seisukohtadest ei tekkinud AAA-l juhiste saamise ja andmebaasi (hiljem ekslikuks osutunud) kirje tegemise ajal kahtlust juhiste sisu osas. Seega ei ole käesoleval juhul patendi jõushoidmise lõivu tasumata jätmise näol tegemist olukorraga, kus AAA jaoks oleksid olnud kliendi juhised ebaselged ja kus AAA oleks saanud lõivu tasumise tähtaja möödalaskmist vältida näiteks kliendilt täiendavate selgituste või täpsustuste küsimise teel – nagu kaebuse asjaoludest näha, pidas AAA juhiseid enda jaoks selgeiks ja oma arusaamise kohaselt toimiski vastavalt nendele. AAA töötaja sisestas süsteemi ekslikult kirje valede andmetega. Peale sellise kirje süsteemi sisestamist ei olnud enam isegi mitte võimalust, et kehtivusaasta lõiv saaks AAA poolt kliendi soovi kohaselt tasutud, mistõttu ei saanud ega pidanudki AAA hiljem monitooringu käigus ilmnenud mittetähtaegse lõivu maksmise puhul küsima kliendilt täiendavaid selgitusi või sellele kliendi tähelepanu juhtima.

AAA on detailselt kirjeldanud, milline on tema poolt rakendatav hoolsus tähtaegade jälgimisel. Komisjoni hinnangul on AAA sellekohased selgitused veenvad ning võib nõustuda, et AAA on loonud piisavalt tõhusa tähtaegade seire süsteemi. AAA tähtaegade seire süsteem on seni töötanud tõrgeteta ja nähtuvalt Patendiameti seisukohtadest ei ole ka Patendiametil sellele etteheiteid. Siiski ei pruugi süsteemi kohasus ja tõhusus tagada alati vigade vältimist, näiteks juhul, kui inimliku vea tagajärjel sisestatakse süsteemi valed või kliendi juhistele mittevastavad andmed.

Komisjon leiab, et AAA poolt süsteemi sisestatud eksliku kirje võib käesoleval juhul lugeda inimlikuks eksituseks, mis tulenes eelkõige asjaolust, et kliendi juhis AAA-le erines tavalisest pikaajalisest praktikast, mistõttu viga ei ilmnenud ka topeltkontrolli käigus. Vastavalt AAA selgitustele ei olnud selline andmebaasi sisestatud juhis erakordne ega üllatav, sest üldjuhul AAA kaebaja kehtivuslõive ei tasu ja statistika näitab, et vaid väheste (u 15%) AAA poolt jõustatud Euroopa patentide puhul vastutab AAA kehtivuslõivude tasumise jälgimise eest.

Arvestades AAA tähtaegade seire süsteemi üldist toimivust ja tõhusust ning patenditaotlusega tegelenud patendivolinike pikaajalist kogemust, nõustub komisjon AAA-ga, et tegemist oli ühekordse isoleeritud veaga muidu hästi töötavas tähtaegade monitoorimise süsteemis ja büroo on tähtaegade järgimisel näidanud üles asjakohast olukorrale vastavat hoolsust (*due care*). Komisjon ei pea tõenäoliseks, et käesoleval juhul tähtaja minetuse tinginud asjaolud oleksid süsteemsed, mis võiksid tulevikus korduda. AAA-l on tähtaegade seire süsteemis topeltkontroll ja paralleelseiresüsteem, mis aitavad üldjuhul vigu vältida. Ühekordsed vead tekivad inimlikust eksitusest, mida on võimalik mõista. Komisjon leiab, et hoolimata mõistlikust hoolsusest, mida AAA on teinud tähtaegade jälgimise süsteemis, ei ole sellise ühekordse üksiku vea vältimine 100% võimalik.

Komisjoni ja kaebaja seisukohti toetab EPO Apellatsioonikomisjoni praktika, mille järgi on üksik inimlik viga aktsepteeritav põhjus menetluse taastamiseks. EPO Apellatsioonikomisjoni otsuses T 0942/12 on Apellatsioonikomisjon leidnud, et isoleeritud eksimus andmete sisestamisel on vabandatav eeldusel, et kõik osapooled on tegutsenud heas usus. Sellisel juhul ei ole tegemist jämeda hooletuse (*gross negligence*), mis välistaks tähtaegade (õiguse) taastamise (T0942/12 p 4). Ka on EPO Apellatsioonikomisjon otsuse T 0744/11 punktis 1.3.1 leidnud, et menetluse taastamine on lubatud olukorras, kus tähtaja järgimata jätmine on põhjustatud mitte ebapiisavast hoolsusest, vaid pigem esindaja inimlikust veast, mida on võimalik mõista.

Kokkuvõtvalt leiab komisjon, et AAA poolt 11. kehtivusaasta lõivu tasumata jätmine oli tingitud inimlikust eksitusest ja tegemist oli ühekordse isoleeritud veaga üldiselt hästi töötavas tähtaegade monitoorimise süsteemis ning AAA on rakendanud tähtaegade järgmisel asjakohast hoolsust (*due care*), mistõttu tuleb tähtaeg ennistada.

Tulenevalt eeltoodust, võttes aluseks TÕAS § 61 lg-d 1 ja 2, PatS 42 lg 11 ja PLT artikli 12 lg 1 p iv, komisjon

o t s u s t a s:

1) **kaebus rahuldada, tühistada Patendiameti 11.07.2016 otsus Euroopa patendi kehtivuse taastamisest keeldumise kohta ja**

2) **tagastada kaebajale tasutud riigilõiv.**

Kaebaja võib esitada kaebuse komisjoni otsuse peale Harju Maakohtusse kolme kuu jooksul komisjoni otsuse avaldamisest arvates. Kohus vaatab kaebuse läbi hagita menetluses. Kaebaja teavitab viivitamata komisjoni kaebuse esitamisest.

Kui kaebust ei ole esitatud, jõustub komisjoni otsus kolme kuu möödumisel otsuse avaldamisest ja kuulub täitmisele.

Kui kaebus esitatakse, kuid kohus ei võta seda menetlusse, jätab kaebuse läbi vaatamata või lõpetab menetluse otsust tegemata, jõustub komisjoni otsus vastava kohtumääruse jõustumise hetkest, kui kohtumäärusest ei tulene teisiti..

Allkirjad:

M. Tähepõld T. Kalmet S. Sulsenberg